

Milla Touray ja Sanna Mankinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) diakoni ja sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2024

VAATIVIEN JA HAASTAVIEN EROJEN OPAS VANTAAN TURVAKOTIEN VÄKIVALTATYÖSSÄ

TIIVISTELMÄ

Milla Touray ja Sanna Mankinen
Vaativien ja haastavien erojen opas Vantaan turvakotien väkivaltatyössä
Sivuja 24 ja liitteitä 3
2024
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) diakoni ja sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa ymmärrystä lisäävää materiaalia koskien haastavia eroja. Opinnäytetyössä nostetaan esiin erityisesti haastavien ja pitkittyneiden erotilanteiden vaikutus lapsen ja nuoren näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä vanhempien sekä ammattilaisten tietoisuutta haastavien erojen ja lähisuhdeväkivallan seurauksista. Opas ja kaksi infograafia on tuotettu. Nämä tuotettiin, jotta ammattilaiset voivat käyttää niitä perehdytystyössään, sekä kohdatessaan haastavan eron kohdanneita asiakkaita. Opinnäytetyö on toteutettu yhdessä Vantaan turvakoti Ry:n väkivaltatyön avopalveluiden kanssa.

Opinnäytetyön aineiston keruuta varten on toteutettu puolistrukturoitu teemahaastattelu ammattilaiselle. Se sisälsi noin kaksikymmentä kysymystä, joiden aiheet on poimittu teoriakirjallisuudesta. Kirjallista tuotosta varten oli kerätty tietoa myös vertaisarvioituista tieteellisistä artikkeleista, jotka olivat alle kymmenen vuotta vanhoja.

Opas ja infograafit oli suunniteltu yhdessä Vantaan turvakotien avopalveluiden kanssa. Käyttäen SWOT-analyysia on voitu kerätä materiaalia valkotaululle ja on voitu hahmotella siihen, että minkälainen opas voisi olla. Opinnäytetyötä varten oli kuultu myös muun työryhmän toiveet ja mielipiteet koskien opasta ja infograafeja. Tämän perusteella on voitu muokata niitä.

Opinnäytetyö on yhteiskehitetty Vantaan turvakoti ry:n avopalveluiden työryhmän kanssa. Tekstiä oli muokattu myös ohjaavan opettajan kommenttien perusteella vastaamaan sellaista tekstiä, jota olisi helppo lukea. Opinnäytetyössä tuotettavaa materiaalia oli tarkoitus käyttää syksyn 2024 aikana Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella järjestettävissä ammattilaisille suunnatuissa tilaisuuksissa, yhdistyksen sosiaalisessa mediassa sekä julkaista opas asiakkaille jaettavaan muotoon.

Avainsanat: pakottava kontrolli, perheväkivalta, vaino

ABSTRACT

Milla Touray ja Sanna Mankinen

Guide of the Demanding and Challenging divorces in Violence Work at Vantaa women's Shelters

24 pages and 3 appendices

2024

Diaconia University of Applied Sciences

University of Applied Sciences degree in social and health care

Bachelor of social services and diacon work & Bachelor of social services.

The purpose of this thesis was to produce materials that enhance understanding regarding challenging separations. It specifically highlights the impact of difficult and prolonged separation situations from the perspective of children and young people. The goal of the thesis was to raise awareness among parents and professionals about the consequences of challenging separations and domestic violence. A guide and two infographics were produced. These were produced so that professionals can use these in their orientation work and when encountering clients who have experienced a difficult separation. This thesis is being carried out in collaboration with the Vantaa Women's Shelter's violence prevention outreach services.

For data collection, semi-structured theme interviews were conducted with professionals. These interviews included around twenty questions based on topics selected from theoretical literature. Information was also gathered from peer-reviewed scientific articles published within the last ten years for the written output.

The guide and infographics have been designed in cooperation with the outreach services of Vantaa Women's Shelter. Using a SWOT analysis, material was collected on a whiteboard to conceptualize what the guide could look like. We listened to the wishes and opinions of other team members regarding the guide and infographics, which has allowed us to refine them.

This thesis has been co-developed with the outreach services team of Vantaa Women's Shelter. The text has been revised based on feedback from our supervising teacher to ensure it is easy to read. The materials produced in this thesis are intended to be used in professional events organized in the Vantaa and Kerava wellbeing services county during the fall of 2024, on the association's social media, and to publish a client-friendly version of the guide.

Keywords: coercive control, domestic violence, persecution

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 HAASTEELLISET EROT JA EROAUTTAMINEN	6
2.1 Eeroon liittyvät haasteet lapsiperheissä	6
2.2 Eroauttamisen sosiaalialan ammattilaiset ja toimijat	9
2.3 Kirkon alan ammattilaiset ja arvoperusta eroauttamiseen	10
3 EROTIKILANTEISIIN LIITTYVÄ LÄHISUHDEVÄKIVALTA	11
3.1 Eron jälkeinen vaino	11
3.2 Pakottava kontrolli	14
3.3 Lähisuhdeväkivallan eri muodot	14
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	16
5 KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN	18
5.1 Opinnäytetyön prosessi ja aikataulu	18
5.2 Yhteistyötaho ja toimintaympäristö	20
6 TOTEUTUNUT OPAS	21
6.1 Oppaan toteutus	21
6.2 Yhteistyö Vantaan turvakotien kanssa	24
7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	24
8 POHDINTA	27
LÄHTEET	31
LIITE 1. Haastattelussa käytetyt kysymykset	35
LIITE 2. Oppaaseen suunniteltu materiaali	36
LIITE 3. Toteutunut opas	41

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö liittyy vaativista ja haastavista eroista johtuvaan lähisuhdeväkivaltaan, johon liitettiin lasten ja nuorten näkökulma. Vuonna 2024 on noussut paljon esille esimerkiksi sanomalehtien palstoilla, kuinka yleistä lähisuhdeväkivalta on ja miten se on raaistunut. Lähisuhdeväkivalta on yleistymässä ja sen seuraukset voivat olla lopullisia sekä ne aiheuttavat haittaa ja vaikuttavat koko perheeseen. Opinnäytetyö on vuonna 2024 tehty työelämätahon tarpeen mukaan esille nousseeseen teemaan haastavista eroista ja siihen liittyvästä lähisuhdeväkivallasta. Teema oli myös osa yhteistyökumppanimme Vantaan turvakoti ry:n syksyn 2024 aikana järjestämiä koulutustilaisuuksia ammattilaisille. Opinnäytetyön tarkoitus oli tehdä opas ja kaksi infograafia koskien aihetta. Materiaalia käytetään Vantaan turvakoti ry:n tilaisuuksissa sekä jaetaan käyttöön Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen yhteistyökumppaneille. Teimme yhteistyötä yhteyshenkilömme Laura Tetrin kanssa, joka on avopalvelutoiminnan päällikkö sekä avopalvelutoiminnan muun työryhmän kanssa. Opinnäytetyön toimintaympäristönä toimii Vantaan turvakoti ry.

Aihevalinta tapahtui osittain yhteistyökumppanimme ehdottamana heidän asiakkaiden tämänhetkisten tarpeiden perusteella sekä meidän omista valikoiduista mielenkiintomme kohteista. Vuonna 2024 syksyllä Vantaan turvakotien väkivaltatyön avopalveluiden oli tavoitteena lisätä asiakkaiden tietoisuutta lähisuhdeväkivallan vaikutuksista, joka liittyy olennaisesti haastaviin eroihin. Opinnäytetyössä oli tarkoituksena nostaa esille lähisuhdeväkivaltaan liittyvää rikoslainsäädäntöä ja lapsiin liittyvää lainsäädäntöä sekä tuoda esiin myös lasten ja nuorten kokeman lähisuhdeväkivallan seuraukset. Kävimme kirjallisessa osuudessa läpi, että minkälaisia erilaisia lähisuhdeväkivallan muotoja oli, mitä tarkoittaa lähisuhdeväkivalta ja haastavat erot sekä minkälaisia haasteita kohdataan lähisuhdeväkivaltatyössä lasten ja nuorten näkökulmasta. Tuomme esiin erilaiset eroammattilaiset ja käymme hieman läpi sosiaalialan ja kirkon alan eri toimijoita.

2 HAASTEELLISET EROT JA EROAUTTAMINEN

2.1 Eroon liittyvät haasteet lapsiperheissä

Haastavana erona voidaan pitää pitkittyntä ja vaativaa eroa. Tämä usein sisältää lapsen tai lapsia, jotka ovat sijaiskärsijän osassa. Lapsia kuvataan eron sosiaalisesti ja psykologisesti osatekijäksi. (Muukkonen ym., 2021, s. 10). Haastavan eron määritelmiä on monenlaisia ja pääsääntöisesti erotilannetta kuvataan pitkittyneeksi ja hankalaksi, johon liittyy erilaisia pitkittyneitä viranomaisprosesseja, joita vanhemmat hankaloittavat, nämä ovat usein toistuvia. Haastaviin eroihin saattaa liittyä vahvasti muun muassa lastensuojelun asiakkuus, perheneuvolan asiakkuus, lasten- ja nuortenpsykiatrian palvelut, oikeuspsykologiset palvelut ja rikostutkinta. (Muukkonen ym., 2021, s.15).

Haastaviin eroihin liittyy psykososiaalisten konfliktitasojen piirteitä, joita ovat vanhempien väliset konfliktit, yhteistyövaikeudet, vanhempien ja lasten psyykkiset oireilut, lasten vieraannuttaminen, henkinen väkivalta, sekä muu väkivalta, päihteidenkäyttö ja muut riippuvuudet. (Muukkonen ym., 2021, s. 16). Väkivallan riskit voivat liittyä ja johtaa usein suoraan kuolemaan. Tavallisimpiin piirteisiin kuuluvat vainoaminen, lapsen kaltoinkohtelu ja perhesurmat. (THL, i.a.). Haastaviin erotilanteisiin liittyy usein lapsia ja haaste ammattilaiselle on lapsen mielipiteiden ja äänen kuuleminen. Vieraannuttaminen on yksi lähisuhdeväkivallan muoto mikä vaikuttaa lapsen ja vanhempien väleihin. (Laura Tetri, henkilökohtainen tiedonanto, 10.4.2024.) Haastaviin eroihin voi myös lukeutua omaisuuden ositus, mielenterveyden haasteet ja päihteet. Haastaviin eroihin lukeutuu myös muut lähisuhdeväkivallan muodot sekä kulttuurilliset piirteet ja yhteisöllinen vaino, joihin voi vaikuttaa perhetaustat. Haastaviin erotilanteisiin lukeutuu esimerkiksi digitaalinen väkivalta, jota tapahtuu erilaisilla somealustoilla ja sovelluksilla, joilla tekijä voi vainota uhria. (Laura Tetri, henkilökohtainen tiedonanto, 10.4.2024) Haastavissa erotilanteissa tiedetään olevan useita välittömiä ja pitkäaikaisia negatiivisia seurauksia lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta. (Nikupeteri, ym., 2021, s.20.)

Vieraannuttaminen on suhteellisen uusi käsitys Suomessa. Se on yksi haastavan eron jälkeisen väkivallan muoto. Vieraannuttaminen on helppo sekoittaa vainoamiseen. (Häkkänen-Nyholm, 2017, s.83.) Vieraannuttaminen näkyy tekoina, joilla toinen vanhempi vaikuttaa lapsen ja toisen vanhemman väliseen suhteeseen eron jälkeen. Toinen osapuoli voi syyttää toista vainoamisesta ja hakee tälle lähestymiskieltoa esimerkiksi oikeusprosessien kautta. (Häkkänen-Nyholm, 2017, s.84.)

Vieraannuttaminen määritellään prosessiksi, jossa lapsen vanhempi pyrkii käytöksellään vaikuttamaan lapseen niin, että lapsen ja toisen vanhemman suhteen ylläpito vaikeutuu, vaikka se olisi ollut tätä ennen normaali ja myönteinen sekä vieraannuttamisen kohteena oleva vanhempi ei olisi ollut tai olisi lapselle ja hänen kehitykselleen psyykkisesti tai fyysisesti vahingollinen. (Häkkänen-Nyholm, 2017, s.89). Vieraannuttamisella ei tarkoiteta tilanteita, joissa toinen vanhempi lopettaa yhteyden pidon tai lapsi omasta halustaan ei halua olla tekemisissä toisen vanhemman kanssa (Häkkänen-Nyholm, 2017, s.90).

Vieraannuttamiseen kuuluu toisen vanhemman mustamaalaaminen ja mitätöiminen (Häkkänen-Nyholm, 2017, s.91.) Pahimmillaan vaikutuksina voivat olla lapselle aiheutetut erilaiset pelkotilat ja hämmennys sekä eriytyminen toisesta vanhemmasta. (Laura Tetri, henkilökohtainen tiedonanto, 10.4.2024) Vieraannuttaminen johtaa erilaisiin oikeusprosesseihin, joita ovat erilaiset lastensuojelu ilmoitukset, yhteydenpitona perheneuvolaan sekä tutkimuspyyntöinä, joita tehdään poliisille lapseen kohdistuneesta rikoksesta (Häkkänen-Nyholm, 2017, s. 92). Lapsi voi oppia negatiivisia käytöstapoja vieraannuttajalta. Epätietoisuus tulevasta ja tilanteiden ennakoimattomuus ovat haitallinen lapsuuden aikainen kokemus. (Laura Tetri, henkilökohtainen tiedonanto, 10.4.2024) Huoltoriidoissa tulisi lasta kuulla hänen ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti sekä kuulla lasta ilman, että hänen tulisi pelätä sanomisiaan kummastakaan vanhemmasta. Tässä täytyy ottaa huomioon, että lasta ohjaa pelko ja häpeä ja hän voi yrittää järkeillä hylätyksi tullutta kokemustaan (Häkkänen-Nyholm, 2017, s. 95).

Lapsilla on oikeus väkivallattomaan elämään ja se on yksi suurimpia ihmisoikeuskysymyksiä. Lastensuojelulaki, terveydenhuoltolaki ja sosiaalihuoltolaki velvoittavat hyvinvointialueita ja kuntia pitämään huolta lasten hyvinvoinnista sekä edistämään sitä (Hakulinen ym., 2019 s.189). Sosiaalihuoltolaissa lapsen etu on otettava huomioon jokaisessa sosiaalihuollon toimissa, joissa on kyse lapsesta. Palveluissa tulee ottaa huomioon muun muassa tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, mahdollistaa kehitystasoinen ja iän mukainen ymmärrys asioihin ja taata lapselle turvallinen kasvuympäristö sekä koskemattomuus ruumiillisesti, että henkisesti. Kunnan sekä hyvinvointialueen tulee seurata ja edistettävä lapsen hyvinvointia ja tarvittaessa puututtava kasvuolojen epäkohtiin (L 1302/2014.)

On tutkittu, että lapset, jotka kokevat lapsuudessaan väkivaltaa ovat alttiita sen haittavaikutuksille. Lähisuhteiden väkivallan vaikutukset voivat olla joko somaattisia tai psyykkisiä. Puolet lapsuusajan mielenterveyshäiriöistä johtuu väkivallan kohteeksi joutumisesta, laiminlyönnistä tai muusta haitallisesta kokemuksesta kuten vanhempien päihde-, ja mielenterveyshäiriöstä. (Laajasalo ym., 2021, s.22). Lapset, jotka altistuvat väkivallalle ovat muita herkempiä havainnoimaan uhasta ja vaarasta kertovia viestejä ympärillensä. Motivoiminen palkkiovihjeistä ja vaikeudet tunnesäätelyssä ovat normaaleja reaktioita lapsissa. Oman toiminnan ohjaus on haastavaa. Näitä samantyyppisiä oireita löytyy myös useamman mielenterveyshäiriön oirekuvasta. (Laajasalo ym., 2021, s.22). Traumaperäinen stressihäiriö kuvataan keskeisimmäksi häiriöksi mikä voi aiheutua lasten kokemasta väkivallasta. Keskeisenä oireena kuvataan trauman jatkuvan toistumisen ja uusiutumisen kokemuksena muistikuvina ja takautumina (Laajasalo ym., 2021, s.22).

Pakottavan kontrollin jäljet voivat olla haastavissa eroissa ja eron jälkeisessä vainossa syvät. Lapsiin kohdistuvat epäsuorat vaikutukset voivat olla uhkailua, jolloin psyykinen ja fyysinen hyvinvointi on vaarannettuna (Nikupeteri ym., 2021, s.403). Lasta voidaan käyttää tiedonhankinnan välineenä, uhkailun välineenä sekä kontrolloimisen välineenä parisuhteen päättymisen jälkeen.

Haastavissa erotilanteissa väkivallan seurauksia voivat olla lapselle henkinen epätasapaino, epävakaus ja syyllisyydentunteet, jolloin lapsi kokee turvattomuutta ja yrittää mukautua ja olla mieliksi vanhemmalle, jonka taholta kokee väkivaltaa (Terveystieteiden tutkimuskeskus, i.a.). Perhe voi menettää asuntonsa ja joutua vaihtamaan jopa asuin paikkakuntaa, jolloin lasten koulut vaihtuvat. Lähisuhdeväkivallalle altistunut voi joutua hakemaan turvakiellon henkilö- ja osoitetietoihin ja vaihtamaan puhelinnumeroa. Väkiältä voi mennä niin pitkälle, että sitä joudutaan oikeusasteessa käsittelemään.

Rikoslaissa vainoaminen on ollut laitonta vuodesta 2014 alkaen. Rikoslakiin on kirjattu pykälä (L 25/ 2013, 7 a §), jossa määritellään vainoaminen seuraavanlaisesti:

”Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, vainoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

2.2 Eroauttamisen sosiaalialan ammattilaiset ja toimijat

Eroauttamisen ammattilaisina toimivat erilaiset järjestöt, sosiaalityöntekijät, lääkärit, hoitajat, neuvolat, koulu kuraattorit ja kirkon diakonia ja perhetyö. Lähisuhdeväkivallan vastaisen työn tarkoitus on inhimillisen kärsimyksen ja lähisuhdeväkivallan vaikutusten vähentäminen ja turvallisuuden lisääminen. Lähisuhdeväkivaltatyössä on huomioitava, että lähisuhdeväkivaltaa ja sen muotoja tai seurauksia ei aina tunnisteta. Monelle voi tulla yllätyksenä, että se mitä pidät toisen normaalina käytöksenä voikin olla vahingoittavaa. Väkiältä vastaisentyön tulisi ulottua koteihin asti ja sitä olisi hyvä tehdä moniammatillisesti.

Ammattilaisena on tärkeää, että saatavilla on kattavasti ja monipuolisesti tietoutta, jotta autettava saa riittävän avun. Epävarmuus ammattilaiselle syntyy, jos tietous on rikkonaista, vääristynyttä tai ristiriitaista. Epävarmuutta

ammattilaiselle voi myös aiheuttaa osapuolten ristiriitainen tiedonanto tilanteista, tällöin täydellistä kokonaiskuvaa on usein hankala muodostaa. (Nikupeteri, 2016, s.148.) Ammattilaisen tulisi kohdata objektiivisesti asiakkaansa. Hänen tulisi kuunnella molempien osapuolien tarinat ja selvittää mikä on totuudenmukaista. Myös tietynlainen herkkyys tilanteessa on hyvä olla, jotta tunnistaisi haastaviin erotilanteisiin liittyvän väkivallan. Ammattilaisen olisi hyvä ottaa huomioon, että liittyykö tilanteeseen myös lapsia ja mikä heidän asemansa on haastavissa erotilanteissa. Turvasuunnitelman tekeminen haastavissa erotilanteissa ja vainoon liittyvissä tapauksissa on tärkeätä, jotta osataan asiakasta ohjata oikeata palvelupolkua ja eri viranomaisprosesseja pitkin (Laura Tetri, henkilökohtainen tiedonanto, 10.4.2024).

2.3 Kirkon alan ammattilaiset ja arvoperusta eroauttamiseen

Kirkon perhetyöllä vahvistetaan erilaisia perhesuhteita ja tuetaan parisuhteita. Työ on ennaltaehkäisevää ja se auttaa työskentelyn kautta perheitä ja pareja ylläpitämään suhteitaan. Perhetyöstä saa apua myös vanhemmuuteen. Kirkon perhetyö toimii yhteistyössä hyvinvointialueiden ja erilaisten järjestöjen kanssa. Kirkon perhetyössä on tarkoituksena käyttää perhelähtöistä työtötta mikä tarkoittaa sitä, että he huomioivat monimuotoiset perhesuhteet ja kohtaavat heidät siellä missä nämä perheet ovat kuten kotona, kirkossa tai vaikka harrastusten parissa. Työskentelymenetelmässä otetaan huomioon koko perheen tarpeet ja voimavarat unohtamatta kristillistä kontekstia (Suomen ev.lut. Kirkko, i.a.).

Väkivaltaan otetaan kantaa jo rakkauden kaksoiskäskyssä. Siinä käsketään rakastamaan lähimmäistään niin kuin rakastaisi itseään (Raamattu, 1992, Matteus 22:35). Teologisesti ajateltuna ihmisen tulisi huomioida lähimmäiset ihmiset, kuten he haluaisivat tulla kohdelluksi. Seurakunnassa huomioidaan ihmisten arvokäsitykset ja pohditaan yhdessä hengellisiä asioita. Yhteisöllisessä ympäristössä voi päästä yhdessä pohtimaan Jumalan armoa ja rakkautta (Suomen ev.lut. Kirkko, i.a.) Rakkautta ja lähimmäisiä käsitellään Isossa katekismuksessa, jossa viides käsky kuuluu, että älä tapa. Jumala on antanut

tämän käskyn, jotta, hän voisi suojella jokaista ihmistä ja vapauttaa hänet väkivallalta. Käsky on tarkoituksena rakennettu suojamuuriksi ja turvapaikaksi, jottei yhdellekään ihmiselle aiheutuisi mitään pahaa niin sielulle, kuin ruumiillekaan. (Isokatekismus, i.a.). On siis selvää, että Raamattu ei hyväksy lähisuhdeväkivaltaa ja kaikkia sen muotoja vaan välittää jumalan rakkautta jokaiseen ihmiseen, joka häneen uskoo.

Evangelisluterilaisen kirkon perhetyö ja diakoninen työ auttaa väkivaltaa kokeneita ihmisiä. Perheneuvonnassa erityisesti ihmiset kohdataan ammatillisesti ja heitä tuetaan heidän kokemustansa vähättelemättä parempaan vointiin ja ihmissuhteisiin. Ihmisille ja heidän erilaisuudellensa annetaan tilaa ja otetaan huomioon kristilliset arvot ja näkökulma. (Harmanen ym., 2019, s.5). Työskentelyssä perheiden parissa huomioidaan myös lasten ja nuorten hyvinvointi ja näkökulma käsiteltävään asiaan. (Harmanen ym., 2019, s.6.) Kaikki mitä perhetyössä käsitellään, on luottamuksellista. Mitään tietoja ei kirjoiteta muistiin tai tallenneta tietokoneelle asiakasturvallisuuden vuoksi.

Seurakunnassa huomioidaan erilaiset perhesuhteet, jotka toimivat erilaisissa toimintaympäristöissä. Seurakunta toimii yhteisöllisesti ja antaa mahdollisuuden toisten perheiden kohtaamiseen. Seurakunta toimintaympäristönä tarjoaa kristillisen arvopohjan ympäristöineen. Seurakunnassa näkyy perheiden arvostus ja heidän asiantuntemuksensa omasta perheestä. Perheiden mielipiteet otetaan huomioon sekä suunnitellaan yhdessä perhettä tukevia toimia. Seurakunnassa annetaan tilaa erilaisuudelle ja rohkaistaan ihmisiä tuomaan omat näkemykset esiin (Suomen ev.lut. Kirkko, i.a.).

3 EROTIKANTEISIIN LIITTYVÄ LÄHISUHDEVÄKIVALTA

3.1 Eron jälkeinen vaino

Eron jälkeen tapahtuva vaino on yksi haastavan eroon liittyvä väkivallan muoto. Tämä lukeutuu myös lähisuhdeväkivallan muodoksi, joka on virallisen syytteen alainen rikos. Tästä syystä poliisi voi tutkia ja syyttäjä voi syyttää, vaikka asianosainen ei teolle vaatisikaan rangaistusta. Vainoaminen saattaa kestää muutamasta viikosta useaan vuoteen. Väkivalta ja kontrolloiminen suhteessa ja sen päätyttyä voi olla jatkuvaa. Vuosittain Suomessa tehdään satoja rikosilmoituksia liittyen vainoon, suurin osa näistä rikosilmoituksista liittyy juuri erotilanteisiin. Useimmiten vainon pääkohteena on ex-puoliso, mutta sille altistuvat usein myös lapset. Ulkopuolisille vaino saattaa näyttäytyä huoltajuuskiistana, erokriisinä tai äärimmillään lapsen vieraannuttamisena toisesta vanhemmasta (THL, i.a.). Vaino on moniulotteinen ilmiö, joka voi olla yksilö tai yhteisötasolla loukkaavaa. Vaino voi olla myös poliittista tai sillä voi olla uskonnollisia piirteitä (Nikupeteri, 2016, s. 26.).

Eron jälkeistä vainoa kuvataan useimmin tapahtuvaksi ja toistuvaksi sekä muuhun vainoamistapauksiin verrattuna väkivaltaisimpana käytöksenä. Eron jälkeen haasteena on vainoajan itsepintainen ja kiihkeä käytös, joka ei laannu ilman viranomaisten väliintuloa. Tämä on yhteydessä aiempaan väkivaltaan uhrin ja vainoajan välillä (Kumpuniemi ym., 2017, s.215). Eron jälkeisen vainon motiivina voi pitää kumppanin haluttomuutta irtaantua suhteestaan, jonka kokee yksipuolisena. Teot kuvataan järjettömiksi ja näytösluonteisiksi tavoiksi, joilla uhria seurataan. Vainossa motiivien ymmärtämättömyys, tekojen järjettömyys ja näytösluonteisuus todentuvat, kun kumppani yrittää ylläpitää omaa suhdettaan entiseen kumppaniinsa (Nikupeteri, 2016 s.36.). Tekojen näytösluonteisuus eli performatiivisuus on nähtävissä, kun vainoaja manipuloi uhrin lähisuhteessa olevat ihmiset vainoamisen välineiksi esimerkiksi hankkimaan tietoa uhrista, jota vainoaja myöhemmin käyttää hyväkseen (Nikupeteri, 2016 s. 36).

Vainoamisen määritelmään kuuluu vainon kuvaaminen tavoitteelliseksi toiminnaksi, jossa tekijä pääsee kontrolloimaan uhrin tai uhrien arkea, hän voi rajoittaa heidän sosiaalista tilaansa sekä toimintaa ja aiheuttaa ahdistusta, pelkoa ja turvattomuuden tunteita (Nikupeteri, 2016, s.21.).

Kulttuuriset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tavoitteet sallivat rakkauden tavoittelun monet erilaiset keinot, jonka tavoitteena ovat rakkauden antaminen ja rakastetuksi tuleminen. Internetin välityksellä tapahtuva manipulointi, keskustelupalstoilla käydyt keskustelut ja erilaiset treffisovellukset ovat moninkertaistaneet vainon määrää (Nikupeteri, 2016, s.38.). Sosiaalisen median alustat sekä erilaiset sovellukset mahdollistavat vainon uhrin ollessa täysin tietämätön tästä. Tämä voi estää vainon näkemistä väkivaltana uhriaan kohtaan (Nikupeteri, 2016, s.38.). Vainoon ei liity sukupuolittuneita käsityksiä, vaan niin miehet kuin naisetkin voivat kokea vainoa. (Laura Tetri, henkilökohtainen tiedonanto, 10.4.2024.) Vainoamiseen liittyy kontrolloimisen tarve vainoajan puolesta. Vaino voi olla vainotun seuraamista työ- tai koulupaikalle, seuraamista sosiaalisessa mediassa tai muilla sovelluksilla millä pääsee häiritsemään päivittäistä elämää (Laura Tetri, henkilökohtainen tiedonanto, 10.4.2024). Vainoaminen voi sisältää monta erilaista väkivallan muotoa, jonka avulla voidaan häiritä ja haitata uhrin päivittäistä elämää. Lapsiin vaino vaikuttaa niin henkisesti kuin myös fyysisestikin. Lapselta saatetaan esimerkiksi kysellä tietoja entisen puolison arjesta tai elämästä toisen vanhemman kodissa, mikä saattaa aiheuttaa hämmennystä lapsessa. (Laura Tetri, henkilökohtainen tiedonanto, 10.4.2024.)

Fyysinen väkivalta ja sillä uhkailu, jolloin lapsi joutuu alttiiksi suoralle väkivallalle jopa henkirikoksen uhriksi (THL, i.a.) Kuitenkin lasten oikeuksista on pidettävä kiinni ja tuoda ne esiin, jolloin eri viranomaistahot ovat velvollisia ilmoittamaan myös lastensuojeluun lapsen kaltoinkohtelusta. Lastensuojelulaissa määritellään, että ensisijaisen vastuun lasten hyvinvoinnin ja kasvatuksen huolehtimisesta olevan lapsen vanhemmilla tai muulla huoltajalla. Kuntien on tarpeen tullen järjestettävä lastensuojelullista tukea, jotta voidaan turvata lapselle tasapainoinen kehitys. Perheiden tai lasten kanssa työskentelevän viranomaisen on tarjottava tukea vanhempien tai muun huoltajan kasvatustehtävään ja tarjottava perheen tarpeita vastaavaa tukea riittävän varhaisessa vaiheessa sekä tarpeen tullen ohjattava perhe tai lapsi lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun tehtävänä on tukea vanhempia tai muuta huoltajaa lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia tukitoimia (L 417/2007). Myös terveydenhuoltolaki velvoittaa pitämään lapsista ja nuorista huolta kouluterveydenhuollossa ja neuvolassa. Vanhempia tulisi tukea ja neuvoa

mahdollisten ongelmatilanteiden syntyessä ja niitä ehkäistäessä ja ohjata oikeanlaisten palveluiden pariin (L 1326/2010). Istanbulin sopimuksen myötä on puututtu naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja perheväkivaltaan kansainvälisellä tasolla. Suomi on sitoutunut tähän sopimukseen. Sen keskeinen tavoite on ehkäistä ja puuttua naisiin kohdistuvan väkivaltaan sekä poistaa sitä, suojella uhreja ja saattaa tekijät oikeuteen. Istanbulin sopimus kattaa myös perheväkivallan muodot (Ulkoministeriö, i.a.).

3.2 Pakottava kontrolli

Pakottava kontrolli on osa lähisuhdeväkivaltaa. Siinä toinen osapuoli yrittää väkivallan avulla kontrolloida ja hallita suhdetta väkisin toisen usein ymmärtämättä sitä. Tällä keinolla kontrolloidaan ja vaikutetaan ihmisten päätösten tekoon, siihen, että mitä he päättäisivät tai yritetään saada heidät olemaan tekemättä näitä päätöksiä (Hautala ym., 2021, s.16). Naiset kokevat usein pakottavaa kontrollia, mutta yhtä lailla miehet ja samaa sukupuolta olevat sekä trans ihmiset kokevat sitä suhteissaan myös (Stark, ym., 2018, s.91). Tällä hetkellä pakottavasta kontrollista Suomessa on tehty lakialoite, joka odottaa eduskunnassa käsittelyä.

Pakottavan kontrollin tunnusmerkkejä ovat manipulointi, uhkailu ja pelottelu, vainoaminen, tarkkailu, pikkumaiset määräykset ja läheisistä eristäminen sekä manipuloimista. Manipulointia tekevä puoliso saattaa vaikuttaa vilpittömältä ja välittävän suuresti toisesta osapuolesta, mutta tämä on osa pakottavaa kontrollia (Katz ym., 2020 s. 310). Väkivallan tekijä saattaa seurata uhria esimerkiksi työpaikalle tai vapaa-aikana. Seuraaminen tai epäily seuraamisesta saattavat aiheuttaa vainon kokijassa epämiellyttäviä tunteita ja pelkoa. Parisuhteen aikainen lähisuhdeväkivalta tai kontrolli saattaa muuttua parisuhteen päättymiseen jälkeen häirinnäksi. (Laura Tetri, henkilökohtainen tiedonanto 10.4.2024).

3.3 Lähisuhdeväkivallan eri muodot

Lähisuhdeväkivalta sisältää monia eri väkivallan eri muotoja, kuten henkistä, fyysistä, taloudellista sekä seksuaalista väkivaltaa. Väkivalta ei läheskään aina ole fyysistä, eli ulkoisen väkivallan merkkejä voi toisinaan olla haastava tunnistaa. Henkinen väkivalta voi olla toisen alistamista, erilaista nimittelyä, haukkumista tai kaltoinkohtelua. Henkinen väkivalta saattaa tapahtua nolaamalla julkisella paikalla tai se voi tapahtua piilossa neljän seinän sisällä. Henkinen väkivalta saattaa olla erittäin vaikeaa tunnistaa, sillä se alkaa pikkuhiljaa ja vähä eleisesti. Henkinen väkivalta on aina osa fyysistä väkivaltaa. Useimmiten fyysinen väkivaltaa jättää jälkiä ulkoisesti, mutta on hyvä tiedostaa, että myös fyysinen väkivalta saattaa olla näkymätöntä (Ensi- ja turvakotienliitto, i.a.).

Fyysinen väkivalta ilmenee itsensä tai toisen ihmisen vahingoittamisena. Väkivalta voi ulottua ihmisryhmiin tai yhteisöihin kulttuurillisesta tai uskonnollisesta taustasta riippumatta. Väkivalta useimmiten johtaa kuolemaan, fyysisen ja psyykkisen vamman tuottamiseen sekä johtaa jopa henkirikokseen. Yleisimpiä uhreja ovat naiset ja lapset (Notko ym., 2019, s. 13). Väkivallankäyttöä voidaan pitää myös sosiaalisena ilmiönä, sillä se liittyy kontrolliin ja sillä voidaan saada toisen ihmisen valtaansa sekä sillä voidaan osoittaa omaa voimaa ja vahvuutta (Notko ym., 2019, s. 14). Fyysistä väkivaltaa kuvataan globaalina ilmiönä, jota tapahtuu kaikkialla ja se liittyy vahvasti yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Väkivallan haitat ovat sosiaalisia, terveydellisiä ja taloudellisia (Notko ym., 2019, s. 14).

Taloudellinen väkivalta on kontrolloimisen muotoja, jolla on yhteys kielteiseen terveydentilaan sekä henkilökohtaiseen pääomaan, jolloin suhteesta irtaantuminen vaikeutuu, jos toisella on esimerkiksi kontrolli omaisuudesta (Ensi- ja turvakotiliitto, i.a.). Lapset ja nuoret ovat usein taloudellisen väkivallan uhreja vanhempiensa toimesta. Taloudellisella väkivallalla on yhteyksiä muihinkin väkivallan muotoihin ja usein ajan kuluessa se muuttuu raaemmaksi (Ensi- ja turvakotiliitto, i.a.).

Taloudellisen väkivallan muotoja ovat, rahaan liittyvä kontrollointi, joka on yhteisen talouden liittyvien raha-asioiden pimittäminen. Taloudellinen hyväksikäyttö, kuten esimerkiksi puoliso voi painostaa velan ottamiseen. Eron

jälkeinen taloudellinen väkivalta, kuten lasten elatusmaksujen maksamatta jättäminen ja työssäkäynnin tai opiskelun häiriköinti, jossa estetään työssäkäynti tai opiskelu kokonaan. (Ensi- ja turvakotiliitto, i.a.).

Seksuaalinen väkivalta voi ilmetä monin eri tavoin. Tyypillisintä siinä on, että seksuaalinen toiminta on ilman tai vastoin vastapuolen suostumusta. Seksuaalinen väkivalta ilmenee usein parisuhteessa pakottamalla seksiin ja raiskauksena tai parisuhteen ulkopuolella raiskauksella. (Terveyskylä, i.a.) Tarkemmin seksuaalista väkivaltaa kuvaillaan seksuaaliseksi teoksi tai sen yritystä, seksuaalista huomautusta tai ehdotusta mikä on ei-toivottu ja se on pakotettua. Tämä voi kohdistua kehen tahansa, mutta myös puolisoon ja tapahtumapaikkana voi olla jopa koulu tai työ (Bildjuschkin, 2023, s. 104).

Seksuaalisen väkivallan seuraukset voivat olla moniulotteiset. Siihen liittyy niin henkistä kuin fyysistä kärsimystä. Väkivaltaa kokeneilla voi olla vaikeuksia rakentaa uutta luottamus suhdetta seuraavaan kumppaniin sekä vaikeuksia kokea omaa seksuaalisuuttaan hyväksyttäväksi sekä uhri voi kärsiä jopa masennuksesta. Fyysisiin vammoihin kuuluu lukuisat seksuaaliterveyden ongelmat kuten seksitaudit erilaisia tulehduksia ja jopa sukuelinten vammoja (Bildjuschkin, 2023, s. 106).

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa opas ja kaksi infograafia turvakodin ammattilaisten sekä sosiaalialan ammattilaisten käyttöön asiakastyössä. Toinen infograafeista on tarkoitus tulla asiakkaille näkyviin esimerkiksi neuvoloiden ilmoitustaululle ja toista käyttävät ammattilaiset. Oppaan tarkoituksena on tuottaa tietoa, jota ammattilaiset voivat käyttää asiakastyössä tuoden lisätietoa heille perehdytykseen. Opasta on tarkoitus käyttää myös ammattilaisten koulutuksessa, jotta he tietävät mitä eron jälkeinen lähisuhdeväkivalta ja

haastavat erot ja miten sen tunnistaa. Erityisesti opasta tuodaan esille erilaisissa väkivaltatyön foorumeissa, joihin tulee osallistumaan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Materiaali esitetään myös turvakoti yhdistyksen työyhteisölle. Puheeksi ottamisen kannalta on tärkeitä, että materiaali on tarpeeksi selkeä ja helposti luettavissa sekä helposti saatavilla, jotta asiakkaalle ei syntyisi väärää kuvaa tai olisi vaikeata aloittaa puhumista kokemastaan väkivallasta. Asiakkaille tieto oppaassa on käytettävissä siten, että he ymmärtäisivät myös haastavan eron jälkeisen väkivallan vaikutukset lapsiin ja itseensä. Asiakkaille sekä vanhemmille infograafien tieto on saatavilla sosiaalisessa mediassa, kohtaamispaikkojen ilmoitustauluilla, neuvoloiden ilmoitustauluilla sekä turvakodin, että avopalveluyksikön ilmoitustaululla. Opasta jaetaan Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen ammattilaisten verkostokahveille. Opas liitetään tulevaan materiaalipankkiin Vantaan turvakoti ry:n internet sivustolla.

Asiakkaan näkökulmasta tarve on selvä. Se tuo tietoa heille haastavista eroista ja siihen liittyvästä lähisuhdeväkivallasta ja miten se ilmenee. Oppaan ja infograafien tiedon avulla asiakas tietää mistä saa apua, milloin kannattaa hakeutua avun pariin ja minkälainen on turvallinen parisuhde. Tiedottamisen kautta vaikuttaminen on tärkeää, koska, toisinaan voi olla niin, ettei uhrilla ole kokemusta väkivallasta eikä osaa tunnistaa väkivallan eri muotoja tai niiden seuraamuksia. Tällä tavoin voidaan ennaltaehkäistä väkivallan syvenemistä ja madaltaa kynnystä hakeutua avun pariin.

Tavoitteena työlle oli tuoda vanhempien tietoisuuteen mitä on eron jälkeinen vaino sekä vähentää sen haittoja. Halusimme lisätä myös ammattilaisten tietoisuutta. Tavoitteena oli myös saada lasten ja nuorten näkökulma esiin koskien haastavia erotilanteita. Ikä, parisuhde status ja sukupuoli sekä seksuaalinen suuntautuminen ei vaikuta lähisuhdeväkivallan laatuun. Sitä tapahtuu näistä tekijöistä huolimatta yhtä lailla parisuhteessa ja sen ulkopuolella. Huolimatta siitä oliko parisuhteessa lisäksi lapsia.

5 KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN

5.1 Opinnäytetyön prosessi ja aikataulu

Keväällä 2023 aloitimme opinnäytetyön prosessin esittämällä ideapaperin. Etsimme yhteistyökumppania aina Syksyyn 2023 asti, jolloin viimein saimme yhteistyökumppanin ja aiheen, jolla edetä suunnitelma vaiheeseen opinnäytetyössä. Kävimme läpi kolme eri yhteistyökumppania, josta viimeisin jäi tekemään kanssamme yhteistyötä. Syyt miksi emme jatkaneet muiden työyhteistyö tahojen kanssa olivat meistä riippumattomia. Meidän alkuperäinen opinnäytetyöryhmämme myös hajosi ja meitä jäi kaksi henkilöä tekemään opinnäytetyötä yhdessä.

Aloitimme keväällä 2024 opinnäytetyön kirjallisen raportin tekemisen etsimällä kirjallista materiaalia ja jäsentämällä haastattelukysymykset perustaen tietomme keräämäämme kirjalliseen materiaaliin. Otimme tarvittavat tiedot aiemmin kirjoitetusta suunnitelmasta ja lisäsimme ne opinnäytetyön raporttiin. Tällöin saimme alkuun raportin kirjoittamisen prosessin.

Ensimmäinen haastattelu sosiaalialan ammattilaiselle ei sujunut toivomallamme tavalla, sillä tarkoituksenamme oli haastatella väkivaltatyön asiantuntijaa nimellä, jotta voisimme käyttää hänen kommenttejaan henkilökohtaisen tiedonantona, mutta hän päättikin pysyä anonyyminä ja tämä olisi vaatinut erillisen analyysin. Pohdimme asiaa ja koimme, että analyysin tekeminen haastattelusta tässä kohtaa olisi liian suuri prosessi. Lopulta yhteyshenkilömme tarjoutui haastateltavaksemme ja haastattelu toteutui huhtikuussa 2024, jolloin olimme jo käsitelleet paljon materiaalia liittyen opinnäytetyöhön. Tällöin pystyimme haastattelun materiaalia käyttämään henkilökohtaisena tiedonantona. Teemana haastattelukysymyksissä oli lähisuhdeväkivalta ja sen vaikutukset.

Teimme puolistrukturoidun teemahaastattelun, jonka tuloksia käytimme käsikirjoituksen tietoperustassa. Kävimme yhteistyökumppanin kanssa läpi, että mitkä kysymykset tulevat lopulta haastatteluun. Kävimme myös kirjallista materiaalia läpi. Keräsimme tietoa, joka oli oleellista opasta ja infograafeja varten.

Kokoonnuimme sovitusti alkuun Diakin kampuksella kerran viikossa keväällä 2024 kirjoittamaan opinnäytetyön raporttia ja vaihtamaan ajatuksia koskien opinnäytetyötä. Tämän jälkeen siirryimme Teams-tapaamisiin kahden viikon välein. Käsikirjoituksen aloitus tapahtui aikataulussa, mutta kirjoittaminen venyi saadun palautteen vuoksi, jota yhteistyökumppani Vantaan turvakodin avopalveluiden työryhmä on esittänyt. Tästä syystä olemme joutuneet käyttämään enemmän aikaa oppaan ja käsikirjoituksen muokkaamiseen.

Oppaan ja infograafien suunnittelua teimme samalla, kun kirjoitimme raporttia. Kävimme kahdesti läpi aineistoa ja suunnittelimme opasta tehden yhdessä kehitysehdotuksia yhteistyössä Vantaan turvakoti ry:n väkivaltatyön yksikön työryhmän kanssa. Oppaan käsitteet valittuamme, teimme oppaan hahmottamista varten word- tiedoston. Avasimme jokaiselle käsitteelle oman sivunsa ja kirjoitimme alkuun käsitteet auki, jonka jälkeen kirjoitimme eri käsitteiden tunnusmerkeistä, käsitteen vaikutuksista lapsiin ja nuoriin sekä konkreettisia neuvoja avun hakemiseen kuten puhelinnumeroita ja erilaisia verkkosivuja.

Tapasimme sovitusti kahdesti yhteistyökumppanin kanssa ideoimaan opasta ja infograafeja keväällä 2024, jolloin menimme paikan päälle Vantaan turvakotien avopalvelu yksikköön ideoimaan yhdessä työryhmän kanssa opasta. Esitimme raakaversion oppaan materiaaleista huhtikuussa 2024 tapaamisella. Saimme kommentteja ja muokaus ehdotuksia oppaan suhteen. Kokonaisuudessaan kerätty materiaali oli hyvää ja saimme hyvää palautetta siitä.

Saimme ajallaan kommentit oppaasta ja muutimme opasta niiden mukaan. Kevään tullen aikataulu muuttui emmekä tällöin saaneet opasta valmiiksi, ainoastaan tiedon mitä oppaaseen tulee. Oppaan tiedon laajuuden ja mahdollisimman laadukkaan tiedon keräämisen vuoksi opas hieman viivästyi.

Kesän pidimme taukoa opinnäytetyöstämme ja jatkoimme prosessia heti syksyn 2024 alusta. Ennen kesää sovimme yhteistyökumppanimme kanssa Teams-tapaamisen elokuun 2024 puoleen väliin. Syksyn 2024 aikana opasta muokattiin ja käsikirjoitus palautettiin arvioitavaksi. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen yhteistyökumppaneista koostettu asiantuntijaryhmä kävi läpi oppaan sekä infograafit ja antoivat kommenttinsa meille jatko kehittelyä varten. He arvioivat

materiaalin ja koekäyttivät sitä. Vielä tässä vaiheessa pystyimme kehittämään opasta ja infograafeja ennen kuin julkaisimme ne. Tämä oli siksi tärkeätä, että saimme mahdollisimman tarkkaa ja laadukasta tietoa kerättyä opasta ja infograafeja varten.

Tapaamisellamme elokuussa 2024 kävimme läpi, mitä oppaamme vielä kaipaa ja vaihdoimme yhdessä ajatuksiamme siitä. Yhteistyökumppanimme päätyi siirtämään kaksi Teams-tapaamista ilmenneiden esteiden vuoksi. Tapasimme yhteistyökumppanin kanssa seuraavan kerran syyskuussa 2024. Jolloin päädyimme muokkaamaan käsikirjoitusta yhteistyökumppanin ehdotuksien mukaan.

Käsikirjoituksen kirjoittamista ja muokkaamista olemme jatkaneet syksyllä 2024 palautteen pohjalta, jota olemme saaneet ohjaavilta opettajilta, opponenteilta ja työyhteistyökumppanilta. Näiden kommenttien avulla olemme voineet muokata käsikirjoitusta paremmaksi. Äidinkielen opettaja sai myös luettavakseen opinnäytetyön käsikirjoituksen ja palautteen perusteella muutimme käsikirjoitusta. Ilmoittauduimme opinnäytetyön arviointiprosessiin ja tämän jälkeen saimme valmiin oppaan, jonka pystyimme liittämään käsikirjoitukseen. Tapasimme opinnäytetyön käsikirjoituksen parissa Teams-palaveriin noin kerran viikossa, sekä olimme aktiivisesti yhteydessä Whatsappin välityksellä, näin saimme toisiltamme tukea ja neuvoa askarruttaviin asioihin. Kokonaisuudessaan pysyimme opinnäytetyön aikataulussa, vaikkakin joidenkin asioiden tekemistä olemme joutuneet siirtämään.

5.2 Yhteistyötaho ja toimintaympäristö

Vantaan turvakoti yhdistys on kansalaisjärjestö, joka on perustettu vuonna 1978. Turvakoti toiminta on aloitettu vuonna 1991. Kahden vuosikymmenen ajan Vantaan turvakodit ry on tarjonnut väkivaltatyön avopalveluita sekä lähisuhdeväkivaltatyön avopalveluyksikkö on aloittanut toimintansa vuonna 2017. (Vantaan turvakoti ry, i.a.).

Opinnäytetyön idea löytyi yhteistyössä Vantaan turvakoti ry:n työryhmän kanssa. Tämä opas sekä muu materiaali suunniteltiin Vantaan turvakoti ry:n väkivaltatyönryhmän tarpeita vastaamaan. Erityisesti silmällä pitäen teemaa, jonka tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta haastavien erojen ja siihen liittyvän lähisuhdeväkivallan vaikutuksista. Ero-teema kuukautena elokuussa 2024 oli tarkoitus julkaista somekampanja ja aloittaa materiaalin levittäminen yhteistyössä Vantaan- ja Keravan hyvinvointialueiden väkivallan vastaisen verkoston kanssa. Materiaali tuli erilaisten sosiaalialan ammattilaisten käyttöön.

Työskentely ympäristönä toimii Vantaan turvakoti ry:n tilat ensin väkivaltatyön yksikössä Koivukylässä ja tämän jälkeen heidän uudessa tilassaan Vernissakatu 6 Tikkurilassa. Turvakodin ideana on suojata perhettä, mutta tärkeämpänä suojata lapsia väkivallalta lähtökohtaisesti jokaisessa tilanteessa. Turvakotiin voi mennä mihin vuorokauden aikaan tahansa. Turvakoti on kodinomainen ympäristö, joka on vartioitu. Turvakotijakson aikana arki voi jatkua normaalisti ja turvakodin henkilökunta auttaa käytännön asioiden järjestämisessä ja tarjoaa psykososiaalista tukea. Turvakodissa on neljälletoista perheelle tilaa ja jokaisessa huoneessa on oma wc ja suihku. Käytössä on myös keittiö ja olohuone sekä pyykinpesu mahdollisuudet. Turvakodin pihassa voi lapset leikkiä siihen on myös mahdollisuus (Vantaanturvakoti ry, i.a.)

6 TOTEUTUNUT OPAS

6.1 Oppaan toteutus

Toiminnallinen opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Vantaan turvakoti ry:n avopalveluiden kanssa. Tarkoituksena oli tuottaa ja kehittää opas sekä kaksi infograafia, jotka helpottavat työskentelyä tuoden esiin haastaviin eroihin liittyvän väkivallan, sen muodot ja vaikutukset. Otimme huomioon työssämme lasten ja nuorten näkökulman ja heihin liittyvistä lähisuhdeväkivallan vaikutuksista sekä

asiaan liittyvää lainsäädäntöä. Aloitimme työskentelyn valmiiksi tehdyn suunnitelman pohjalta. Siirsimme tarvittavat tiedot suoraan kirjalliseen opinnäytetyön pohjaan. Seuraavaksi lähdimme keräämään ja analysoimaan aineistoa, jota keräämme kirjallista tuotosta sekä suunniteltua opasta ja infograafeja varten. Toiminnallinen opinnäytetyö perustuu toimeksiantajan, joka on Vantaan turvakoti ry:n tarpeisiin, joka helpotti työn aloittamista sekä sen suunniteltua etenemistä. Kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä osoitat itse osaamistasi, mutta olet yhteydessä työelämätahoon, jotta pystyt näyttämään, että osaat toimia yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa. (Kostamo ym., 2022, Työelämäkumppani yhteistyökumppanina, ohjaaja matkaan saattajana)

Kirjallisuutta etsimme hakusanojen avulla, joita olivat haasteelliset erot, seksuaalinen väkivalta, taloudellinen väkivalta, fyysinen väkivalta, henkinen väkivalta, vainoaminen, lähisuhdeväkivalta, laki lastensuojelusta, laki vainoamisesta, sosiaalihuoltolaki, coercive violence, domestic violence. Paljon olemme saaneet myös materiaalia työelämätaholta ja yhdessä olemme miettineet mitä asioita otamme opinnäytetyöhön niin kirjalliseen tuotokseen kuin valmiiseen tuotteeseen. Valitsimme kirjallisuutta, joka olisi maksimissaan kymmenen vuotta vanhaa tietoa. Kirjallisuuteen kuuluivat vertaisarvioidut tutkimusartikkelit niin suomeksi, kuin englanniksikin, alan kirjat, raportit ja aineistoa ammatillisesta näkökulmasta Vantaan turvakoti ry:ltä kuten seminaareissa järjestettyjä dia esityksistä. Kirjallisuutta etsimme finnan tietokannasta erilaisista verkkojulkaisuista ja fyysisistä kirjoista. Suunnittelimme haastattelun ja muotoilimme noin kaksikymmentä kysymystä, jotka poimimme aiemmin tutustumaamme kirjallisuuteen perustuen. Haastattelimme Vantaan turvakoti ry:n avopalvelupäällikkö Laura Tetriä, joka toimi asiantuntijana meidän työssämme. Tämän koimme erityisen tärkeäksi, sillä saimme ensiarvoisen tärkeätä tietoa suoraan kentältä ammattilaisennäkökulmasta heidän tietoperustaansa perustuen. Keräsimme tietoa huomioon ottaen mitä haluamme tuoda esiin kirjallisessa työssämme, ja mikä oli tärkeätä oppaan ja infograafien kannalta. Mietimme, että mikä olisi hyödyllistä tietoa ammattilaisille.

Kirjallisen tuotoksen kirjoittamisen aloitimme suhteellisen varhain ja sen teimme niin, että uusin lähdepohjainen tieto kirjoitettiin ja merkittiin punaisella värillä

tekstitiedostoon. Kävimme yhdessä läpi, että mikä teksti osuus olisi meille tärkeätä ja arvokasta ja mahdollisimman laadukasta ajankohtaista tietoa. Nämä tekstin osat sittemmin jätimme tiedostoon. Kysyimme asiantuntija ammattilaiselta, että mikä on ollut tarpeellista ja mitä he haluaisivat tietoperustaan tuoda esiin ja olemme nämä myös kirjanneet kirjalliseen opinnäytetyöhömmme. Olemme työskennelleet yhdessä koululla sekä etätapaamisten kautta ja myös asiantuntijaryhmämme kanssa Vantaan turvakoti ry:n avopalveluiden tiloissa. Olemme suunnitelleet ja työskennelleet yhdessä käyttäen valkotaulua ja siihen jakaen swot-analyysin avuin tietoa, joka olisi ammattilaisille arvokasta.

Seuraavaksi olemme edenneet työssämme vaiheeseen, jossa siirsimme tietoa kirjallisesta tuotoksesta oppaaseen ja suunnittelimme oppaan sisältöä. Tapasimme vielä toisen kerran keväällä 2024 Vantaan turvakoti ry:n avopalveluiden uusissa tiloissa Vantaalla ja keräsimme yhteen työntekijöiden mielipiteitä ja osaamista oppaasta ja miten se heidän mielestämme toimisi parhaiten. Saimme arvokasta ja laadullista tietoa tästä tapaamisesta, kuten miten muokkaamme tietoperustaamme ja mitä tietoa tuomme kirjalliseen työhön. Tässä kohtaa vaihdoimme myös opinnäytetyön nimen. Toimme kirjalliseen perustaan tietomme, jolloin valitsimme tällä kertaa sinisen värin uudelle tiedolle, jota käytimme kirjallisessa työssä. Suunnittelimme kirjallista osuutta muokattavaksi uudemman kerran vastaamaan myös oppaan näkökulmasta, mutta myös mitä ammattilaiset haluaisivat tuoda työssämme erityisesti näkyviin.

Opinnäytetyön kirjallista ulkoasua päädyimme muokkaamaan uuden tiedon ja uuden nimen myötä. Saimme ohjaavalta opettajalta suuntaa antavaa tietoa, että miten voimme muokata tekstin ulkoasua vielä kerran. Tähän asti olemme sen kahdesti muuttaneet. Tieto, jonka saimme ohjaavalta opettajalta vastasi kysymyksiimme siitä, että mitä ja miten muotoilemme opinnäytetyön kirjallista osuutta tässä vaiheessa. Työnjako on toiminut hyvin kahden oppilaan kesken ja kummallakin on riittänyt töitä. Olemme kumpikin käyneet läpi toistemme kirjoittamaa työtä ja yhdessä suunnitelleet kokonaisuuksia ja mitä tärkeätä tietoa toisimme vielä esiin työssämme.

Opasta on vielä syksyllä 2024 muokattu, kuten opinnäytetyön käsikirjoitustakin. Opas on ollut kommentoitavana väkivalta foorumissa ja odotimme sieltä kommentteja, joiden mukaan käsikirjoitusta ja opasta muokkasimme. Opas on nyt sellaisenaan valmis käyttöön ja sen osia on näytetty eri sosiaalialan ammattilaisille. Opinnäytetyö niin opas, kuin käsikirjoituskin on valmis, jotta pystyimme ilmoittautumaan arviointiprosessiin. Arviointiprosessin jälkeen olemme muokanneet vielä kerran käsikirjoitusta vastaamaan valmista tuotosta ohjaavien opettajien ja opponenttien kommenttien perusteella.

6.2 Yhteistyö Vantaan turvakotien kanssa

Oppaan suunnittelua varten tapasimme yhteyshenkilömme Vantaan turvakoti ry:n tiloissa 26.2.2024. Tapaamisella käytiin opinnäytetyön tilanne ja teimme monipuolista suunnittelu työtä oppaan suhteen, mietimme oppaan aiheita ja sitä, mitä kaikkea aiheeseen liittyvää oppaassa tuodaan esille. Hahmottelimme myös oppaan ulkoasua ja asettelua. Uusi tapaaminen oppaan tiimoilta, jonka sovimme Vantaan turvakoti ry:n tiloissa, oli 22.4.2024 Tällöin oli tarkoituksena tuoda materiaalia oppaan sisältöön ja jatkaa hahmotus sekä asettelu työskentelyä.

Oppaan sisältöä mietittiin ja ideoitiin yhdessä yhteistyökumppanimme kanssa 26.2.2024 tapaamisella. Yhteistyökumppanimme kertoi, minkä käsitteiden käsittelystä voisi oppaan kannalta olla eniten hyötyä. Tapaamisella myös mietimme itse oppaan sivujen rakennetta ja asettelua. Itse opas toteutettiin Canva työkalua käyttäen.

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Eettisyyttä ja luotettavuutta huomioitiin haastattelussa siten, että teimme kysymykset pohjaten tietoperustaan ja materiaaliin mitä luimme etukäteen erilaisista tieteellisistä artikkeleista ja julkaisuista. Näitä kysymyksiä hahmoteltaessa mietimme, että miten saamme riittävän kattavaa, arvokasta ja luotettavaa tietoa työhömmä. Kysymyksiä oli toistakymmentä, joiden avulla hahmottelimme tietoa tuoden sen oppaan käyttöön ja kirjalliseen työhön ammattilaisen näkökulmasta. Tässä otimme huomioon hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteet eurooppalaista ohjeistusta mukailien, joita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023 s.12) Haastattelimme aineistoa ja tuotettavaa opinnäytetyötä varten ainoastaan asiantuntija ammattilaista. Aineisto, jota keräämme oli laadukasta mielestämme ja rajasimme aihetta jättäen pois Covid-19 vaikutukset väkivaltaan liittyen ja tutkimme haastavia eroja ja sen tuomia eri lähisuhdeväkivallan muotoja. Pyysimme suostumuksen haastatteluun haastateltavalta ammattilaiselta. Asiantuntija ammattilaisen haastattelusta keräämämme aineisto säilytetään vahvojen salasanojen takana omalla tietokoneella ja on hävitetty tietoturvalain mukaan.

Emme esitä opinnäytetyön kirjallisessa raportissa oletuksia vaan pohjaamme tietomme tutkittuun faktaan, jonka löysimme tieteellisistä teoksista ja artikkeleista. Keräsime tiedon sähköisesti ja lainasimme kirjastosta tieteellisiä teoksia. Laadimme aineistonhallintasuunnitelman erikseen mitä noudatimme. Muistimme ylläpitää salassapito velvollisuuden materiaalia koskien emmekä antaneet keräämiämme tietoja ulkopuolisille tahoille. Säilytimme materiaalia vahvojen salasanojen takana henkilökohtaisilla tietokoneilla. Poistimme tiedostot kokonaan tietokoneilta lopuksi.

Haimme tutkimusluvan työlle ja teimme tarvittavat yhteistyösopimukset sekä otimme huomioon tekijänoikeudet. Selvitimme kenellä ja missä on lupa julkaista opinnäytetyö. Emme kopioineet toisten töitä vaan esitimme omaa luotettavaa tutkimustyötä koskien opinnäytetyön aihetta. Kävimme kattavan keskustelun yhteistyökumppanimme kanssa liittyen tekijänoikeuksiin. Tekijänoikeuslomaketta täytimme ja otimme huomioon kaikkien osapuolten mielipiteet tekijänoikeuksia koskien. Huolehdimme, että kaikki tieto, mikä liittyy tähän opinnäytetyön

tieteelliseen osaan, luvat ja suostumukset olivat kunnossa ennen työn aloittamista, joka oli Diakin sekä HTK:n ohjeiden mukaisesti tehty (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s.13). Opinnäytetyötä on ohjannut hyvä tieteellinen käytäntö ja sen periaatteet, tieteen avoimuus, Eu:n tietosuojasetukset, tietosuojalaki sekä tekijänoikeuslaki. Näitä kaikkia säädöksiä tarvitaan, jotta tieto mitä tuomme esiin opinnäytetyössämme, olisi eettistä ja luotettavaa (Kostamo ym., 2022, Työelämäkumppani yhteistyökumppanina, ohjaaja matkaan saattajana.)

Opasta käytettäessä asiakkaan kanssa on ammattilaisen eettisesti otettava huomioon tiedon ja tilanteen arkaluonteisuus. Asiakkaan kokema väkivalta ja sen puheeksi ottaminen, kun opasta tai infograafia käytetään, tulisi olla hienovaraista, mutta myös empaattista vuorovaikutusta tukien. Ammattilaisen tulisi kuulla asiakkaan kokemaa väkivalta, eikä sitä tulisi mitätöidä tai vähätellä. Toisille asiakkaille saattaa tulla järkytyksenä, miten laajasti lähisuhdeväkivaltaa voi kokea, tällöin olisi hyvä varautua asiakkaan reaktioon. Ammattilainen voi antaa apua ja neuvonsa käyttäen opasta kuitenkin niin, että asiakkaan on helppo ja turvallista saada tällaista luotettavaa tietoutta ammattilaiselta.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tietoisuutta vaativista ja haastavista eroista ja niiden vaikutuksista lapsiin ja nuoriin sekä tuoda esiin sitä, millaiseksi välikapulaksi lapset vanhempien välille voivat mahdollisesti joutua. Yhtenä tavoitteena oli myös tuoda oppaassa esiin vaativat ja haastavat ero tilanteet perheille ja pareille sekä nostaa esiin konkreettisesti se, mistä lähteä hakemaan apua ja minkälaiset ovat terveen parisuhteen edellytykset.

Opinnäytetyössä myös tuotiin esille lasten ja nuorten näkökulmaa liittyen eron jälkeisen lähisuhdeväkivallan vaikutuksiin sekä käsitelimme aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä. Haastavat erotilanteet ovat usein henkilöille vaikeita tilanteita, joten toivomme, että tuottamamme materiaali helpottaa vaativien ja haastavien erojen käsittelyä ja auttaa ihmisiä eteenpäin vaikeissa ja haastavissa asioissa ja jatkamaan elämää. Haluamme myös, että työmme kautta, vaativista ja haastavista eroista puhuttaisiin enemmän ääneen ja tuottamamme materiaali lisäisi tietoutta lähisuhdeväkivallasta.

Opinnäytetyö prosessin aloitus oli meillä melko kivikkoinen ja jossain vaiheessa tuntui siltä, ettemme saa koko opinnäytetyötä valmiiksi. Aluksi meitä oli neljä

opiskelijaa ryhmässä ja yritimme kevästä 2023 syksyyn 2023 saada opinnäytetyön aihetta päätettyä mutta tuntui, ettei mitään mukaansa tempaavaa tullut esille, emmekä myöskään silloiselta yhteistyökumppaniltamme saaneet juurikaan ideoita. Lopulta syksyllä 2023 ryhmämme hajosi ja sitä käsiteltiin ohjaavan opettajan kanssa, jotta mahdollisilta mielipahoilta olisi vältytty. Sen jälkeen aloimme kiireellä etsiä uutta ideaa ja yhteistyökumppania.

Opinnäytetyön alkuvaiheilla etsimme yhteistyökumppania, joka jakaisi yhteiset mielenkiinnon kohteet, kuten lapset ja nuoret sekä heidän kokema väkivalta. Myös mietimme alkuun mielenterveystyöhön perehtymistä. Kiinnostuimme aiheesta yhteistyökumppanimme kautta, joka ehdotti aluksi, että tekisimme vainosta oppaan. Perehdyttyämme aiheeseen huomasimme, että vainosta itsestään oli jo tehty opas, mutta vaativista ja haastavista eroista ei niinkään tullut materiaalia vastaan, jolloin laajensimme opinnäytetyötämme. Huomasimme kuinka vähän puhuttu aihe vaativat ja haastavat erot ovat, joten lähdimme laajemmin paneutumaan aiheeseen. Keräsimme materiaalia lähisuhdeväkivallasta ja sen moninaisista ilmiöistä tutkimus artikkeleina, raporteina, kirjoina sekä monelta luotettavalta verkkosivulta. Saimme yhteistyökumppaniltamme aiheeseen liittyvää materiaalia, kuten oppaita, verkkosivuilta tiedostoja sekä suullista tietoa, jonka kautta pääsimme perehtymään aiheeseen. Huomasimme hyvinkin pian, että työ pitäisi rajata ja koska mielenkiinnon kohteemme oli lapset ja nuoret, joten otimme heidät myös huomioon työssä. Jätimme pois kokonaan Covid-19 vaikutukset, sillä koimme, että siitä aiheesta voisi tehdä kokonaan oman opinnäytetyönsä.

Materiaalia löysimme paljon ja jouduimme keskittymään materiaalin rajaamiseen. Jouduimme myös pohtimaan, miten saamme mahdutettua ja kerrottua kaiken tiiviisti siten, ettemme rönsyile ja pysymme asiassa. Yhdessä olemme joka tapaamiskerralla kasvotusten ja teams-sovelluksen kautta päättäneet, että mistä kirjoitetaan ja mitä tietoa sisällytetään opinnäytetyöhön. Myös yhteistyökumppanimme on tuonut toiveensa esiin tapaamiskerroilla, jota olemme pitäneet silmällä työssämme.

Otimme tietoisesti enemmän aikaa materiaalin keräämiseen ja kirjoittamiseen, sillä halusimme, ettei meillä olisi kiirettä opinnäytetyön kanssa. Tämä osoittautui järkeväksi vaihtoehdoksi, sillä yhteistyökumppanimme on ollut myös erittäin kiireinen opinnäytetyön loppuvaiheilla. Opas on osittain julkaistu, kun pohdintaa olemme kirjoittaneet ja odotimme lopullisia kommentteja oppaasta, jotta voisimme muokata sitä vielä, jos se on aiheellista.

Ammatillista kasvua voi sanoa tapahtuneen ja aiheeseen on tullut perehdyttyä syvällisemmin. Tietoa ja kokemusta on karttunut opinnäytetyön tekemisen aloittamisen jälkeen. Nyt tiedostamme mitä on lähisuhdeväkivalta ja osaamme kohdata ihmisiä työssämme, jotka siitä kärsivät. Oppaan käyttö on tarkoitettu eri sosiaalialan ammattilaisille ja voisi hyvin kuvitella, että sitä voisi käyttää myös opetuskäytössä. Ajattelemme, että se on yleishyödyllinen työkalu, joka sisältää täsmällistä tietoa mihin ammattilaiset voivat nojautua työssään.

Mikään helppo matka tämä ei ollut kulkea, mutta nyt voi jo sanoa, että oli helpompaa, kuin alussa ajatteli tämän olevan. Olemme menneet järjestelmällisesti eteenpäin tehden eri vaiheita työstä, jota olemme suunnitelleet. Emme niinkään pysyneet tarkassa aikataulussa, mutta kaiken olemme tehneet järjestelmällisesti ja vakaasti harkiten. Prosessina tämä on ollut mielenkiintoista ja hyvin antoisaa.

Löysimme aiheesta materiaalia, josta olemme voineet tulla siihen johtopäätökseen, että lopulta vaativat ja haastavat erot ovat nykypäivää. Sitä koetaan elämän eri vaiheissa ja niinkään sosioekonominen, etninen tai uskonnollinen tausta ei vaikuta siihen. Se voi olla kenen tahansa taakkana ja siitä voi kärsiä niin miehet, kuin naisetkin ja erityisen haavoittuvassa asemassa ovat lapset ja nuoret. Lähisuhdeväkivalta koskettaa kaikkia ja sitä pitää voida ehkäistä. Lähisuhdeväkivalta on moninainen ilmiö, joka pitää vallassansa ihmisiä ja heidän tekojaan. Tämän tietoisuuden levittäminen voi olla omiaan saada aikaiseksi ihmisissä reaktion, jolla siitä voisi vähentää sen haittoja ja vaikutuksia.

Opinnäytetyössä keskityimme lähisuhdeväkivallan monimuotoisuuteen, joka osoittautui ulottuvan kodin seinien ulkopuolelle, vaikuttaen koko perheeseen ja joskus jopa koko sukuun. Tutkimuksemme vahvisti, että parisuhteissa tapahtuva

väkivalta ei ainoastaan vaikuta välittömiin osapuoliin, vaan sillä on merkittäviä vaikutuksia myös lapsiin ja nuoriin.

Lähisuhdeväkivalta ei ole sidoksissa tiettyyn ihmisryhmään, kulttuuriin tai yhteiskuntaluokkaan. Se voi tapahtua missä tahansa ja kenelle tahansa. Tämän vuoksi on tärkeää ymmärtää, että jokainen voi joutua väkivallan kohteeksi tai olla todistamassa väkivaltaa lähipiirissään. Tietoisuuden lisääminen tästä auttaa ihmisiä tunnistamaan väkivallan merkit ja puuttumaan siihen ajoissa.

Tuomalla esiin lähisuhdeväkivallan seuraukset ja sen monimuotoisuuden, pyrimme opinnäytetyön kautta lisäämään tietoisuutta ja rohkaisemaan ihmisiä puhumaan kokemuksistaan. Uskomme, että kun ihmiset ymmärtävät paremmin ilmiön laajuuden ja vaikutukset, he uskaltavat puhua siitä avoimemmin ja hakea apua itselleen tai läheisilleen. Tämä voi johtaa väkivallan ehkäisemiseen ja turvallisempien suhteiden rakentamiseen.

LÄHTEET

- Niklander, E., Notko, M., & Husso, M. (Toim.) (2019). Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja ammattilaisten koulutus sosiaali- ja terveydenhuollossa ja poliisissa. (EPRAS-hankkeen arviointi) Punamusta Oy.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138462/URN_ISBN_978-952-343-369-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Muukkonen, T., ja Vaitomaa, J. (2021). Vaativa erotyön käsikirja. (Johdanto vaativaan erotyöhön ja Turvassa- hankkeen kehittämistyöhön). Ensi- ja turvakotien liitto. https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/digi_etl_vaativa_eroty_2021_sivuttain
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.). *Vaativat erotilanteet ja eron jälkeinen väkivalta*. Saatavilla 20.3.2024. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/tyontueksi/vaativat-erotilanteet-ja-eron-jalkeinen-vakivalta>
- Ensi- ja turvakotien liitto. (i.a.) *Taloudellisen väkivallan muodot*. Saatavilla 20.3.2024. <https://taloudellinenvakivalta.fi/taloudellisen-vakivallan-muodot/>
- Terveyskylä. (i.a.). Seksuaaliterveys. *Seksuaaliväkivalta*. Saatavilla 20.3.2024. <https://www.terveyskyla.fi/naistalo/seksuaaliterveys/seksuaaliv%C3%A4kivalta/mit%C3%A4-on-seksuaaliv%C3%A4kivalta>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki#L1P5>
- L 1326/2010. Terveydenhuoltolaki. 30.12.2010/1326.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=terveydenhuoltolaki#L8P78c>
- Katriina Bildjuschkin (toim.). (2023) Thl. Seksuaaliväkivaltatyön perusteet. Punamusta Oy. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-143-6>
- L1302/2014. Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki#L1>

Hautala, A. ja Ojalehto H. Pakottava kontrolli lähisuhdeväkivallan dynamiikassa. (2021). Lapin yliopisto.

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/10024/64622/1/Hautala_Annina%3b%20Ojalehto_Henna.pdf

Stark, E. & Hester, M. (2019) Coercive Control: Update and Review. Sage Journals.

<https://doi-org.anna.diak.fi/10.1177/1077801218816191>

Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ensi- ja turvakotienliitto. (i.a.) *Tunnista väkivalta*. Saatavilla 13.11.2023.

<https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#turvakodit1246-a579>

Laajasalo, T. ja Peltonen, K. (2021) Lapseen kohdistuva lähisuhdeväkivalta – keskiössä lasten traumaperäisten oireiden ehkäisy ja hoito. *Kasvun tuki aikakauslehti* (1) 2021.s.21-27

<https://kasvuntuki.fi/wp-content/uploads/2021/05/kasvun-tuki-01-2021-laajasalo.pdf>

Laitinen, M., Kinnunen, J., Hannus, R. (toim.) (2017). *Varjosta valoon*.

Teoksessa *Nikupeteri, A., ja Laitinen M Eron jälkeinen vaino lähisuhdeväkivallan muotona (s.19–27)* . Teoksessa *Häkkänen-Nyholm, H. Vainon uhri vai vainon uhriksi tekeytyvä lapsen vanhemmasta vieraannuttaja s. 83–97* . Teoksessa *Kumpuniemi, M., Valtonen, U., ja Säävälä, H. Vainoajan kanssa työskentely. S. 212–237*. Ensi- ja turvakodin julkaisu. Lönnberg Print & Promo.

https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/varjosta_valoon

Hakulinen, T., Riihonen, R., Laajasalo, T., Järvilehto, V., Keiski, P., Koulu, S., Nikupeteri, A., Korpilahti, U., Muukkonen, T., Paavilainen, E. ja Säävälä, M (2019) *Väkivallaton lapsuus. Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025 osa 2*. Teoksessa *Korpilahti, U., Kettunen, H., Nuotio, E., Jokela, S., Nummi, V. & Lillsunde, P. (Toim.) Lähisuhdeväkivalta perheessä*

lapsen ja nuoren näkökulmasta. (s.189- 236). Sosiaali- ja terveysministeriö.

Helsingin kaupunki. (i.a.) *Ero lapsiperheissä.* Saatavilla 5.12.2023.

<https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-ja-perheiden-palvelut/tukea-lapselle-nuorelle-ja-perheelle/ero-lapsiperheessa>

L 25/ 2013. Rikoslaki 7 a § 13.12.2013/25.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L25>

Mielenterveyden keskusliitto. (i.a.) *Psyykkiset traumat.* Saatavilla 23.10.2023.

<https://www.mtkl.fi/mika-askarruttaa/yleisia-mielenterveyden-hairioita/psyykkiset-traumat/>

Nikupeteri, A. (2016). Vainottuna – Eron jälkeisen vainon tunnistaminen ja uhrien kohtaaminen. (Lapin yliopisto)

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62627/Nikupeteri_Anna_ActaE_204_pdfA.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Oppariapu (i.a.) *Haastattelut.* Saatavilla 4.12.2023.

<https://oppiapu.wordpress.com/menetelmat/haastattelut/>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.) *Lastensuojelun käsikirja - Lastensuojelu ja eron jälkeinen vainoaminen.* Saatavilla 22.10.2023.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/lastensuojelu-ja-eron-jalkeinen-vainoaminen>

Vantaan turvakoti ry (i.a.) *Turvakoti.* Saatavilla 19.10.2023.

<https://ensijaturvakotienliitto.fi/vantaanturvakoti/apua-sinulle/turvakoti/>

Vantaan turvakoti ry. (i.a.) *Yhdistys.* Saatavilla 19.10.2023.

<https://ensijaturvakotienliitto.fi/vantaanturvakoti/yhdistys/>

Ulkoministeriö. *Yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta* (2011).

https://um.fi/euroopan-neuvoston-voimassa-olevat-ihmisoikeussopimukset/-/asset_publisher/mnr92wS4p1I3/content/yleissopimus-naisiin-kohdistuvan-vakivallan-ja-perhevakivallan-ehkaisemisesta-ja-torjumisesta-2011-

- Nikupeteri, A., Katz, E., ja Laitinen M. (2021). Coercive control and technology facilitated parental stalking in children's and young people's lives. Policy Press. 5(3). S.395-412.
<https://doi.org/10.1332/239868021X16285243258834>
- Katz, E, Nikupeteri, A ja Laitinen, M. (2020) When Coercive Control Continues to Harm Children: Post-Separation Fathering, Stalking and Domestic Violence. Child abuse review. 29(4).
<https://doi.org/10.1002/car.2611>
- Raamattu. (1992). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Kirjapaja.
Luterilaiset tunnuskirjat. Saatavilla 20.3.2024. Isokatekismus.
<https://www.tunnustuskirjat.fi/ik/5kasky.html>
- Harmanen, E., Anttila, L., ja Pruuki., H. (2019). Perheneuvonnan etiikka. Kirkkohallitus.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen suomessa. Tutkimus eettinen neuvottelukunta 2/2023.
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Suomen ev.lut. Kirkko. (i.a.). Seurakuntaelämä. Parisuhde ja perheet. Saatavilla 24.9.2024.
<https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/parisuhde-ja-perhe/perheet/>
- Suomen ev.lut Kirkko. (i.a.). Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat. Saatavilla 19.11.2024.
<https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/10/perhelahtoisenseurakunnansuuntaviivat-linjaukset.pdf>
- Kostamo, P., Airaksinen, T., ja Vilkkä H. (2022). Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. *Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Teoksessa työelämäkumppani yhteistyössä, ohjaaja matkaan saattajana. Art house.
<https://www.ellibslibrary.com/book/9789518849110>

LIITE 1. Haastattelussa käytetyt kysymykset

- Kuinka paljon enemmän kokevat eron jälkeistä vainoa miehet/naiset?
- Mitä ammatillaiset tulisi huomioida, jotta tunnistaisi eron jälkeisen vainon asiakastyössä?
- Kuinka monessa tapauksessa lapset/nuoret liittyvät tapauksiin?
- Mitä on eron jälkeinen vaino/haastavat erot?
- Miten kuvailisit eron jälkeistä vainoa?
- Miten eron jälkeinen vaino ilmenee?
- Miten se eroaa muusta väkivallasta?
- Mitkä ovat tyypillisimpiä piirteitä vainolle?
- Mitkä tekijät vaikuttavat eron jälkeiseen vainoamiseen/haastaviin eroihin?
- Mitkä ovat sen vaikutukset?
- Minkälaisia kulttuurillisia haasteita on eron jälkeisessä vainossa?
- Mitkä ovat yhteiskunnalliset haasteet?
- Miten se vaikuttaa lapseen ja nuoriin?
- Kuinka usein lapset/nuoret kokevat turvattomuutta?
- Miten lapset ja nuoret otetaan huomioon eron jälkeisessä vainossa/haastavissa eroissa?
- Miten lapsia ja nuoria tuetaan eron jälkeen?
- Mistä apua?
- Mikä on yhteiskunnan tuki?
- Onko perheen sosioekonomisella taustalla vaikutusta vainoamiseen?
- Onko erilaisilla uskonnoilla vaikutusta eron jälkeiseen vainoamiseen?
- Miten paljon vainoaja käyttää lapsen asemaa hyväkseen?
- Miten ammattihenkilön tulisi kohdata uhri/t?
- Vaikuttaako seksuaalinen suuntautuminen parisuhteessa sen jälkeiseen vainoon?

LIITE 2. Oppaaseen suunniteltu materiaali

Oppaan otsikko: Haastavat erot/ apua vaativissa erotilanteissa

Esipuheeseen vaino ja vieraannuttaminen:

Vaino:

Eron jälkeen tapahtuva vaino on yksi eron jälkeisen väkivallan muoto. Tämä myös lukeutuu lähisuhdeväkivallan muodoksi, joka on virallisen syytteen alainen rikos. Tästä syystä poliisi voi tutkia ja syyttäjät voi syyttää, vaikka asianosainen ei teolle vaatisikaan rangaistusta. Vainoaminen saattaa kestää muutamasta viikosta useaan vuoteen.

Vainoon liittyy neljä erityispiirrettä, jotka ovat pelon ja turvattomuuden ilmapiiri, jonka avulla voidaan kuvata, että lapsessa tapahtuvat tunnereaktiot voi laukaista pelkät tuoksut, ilmeet ja eleet.

Vieraannuttaminen:

Vieraannuttamisella tarkoitetaan vanhemman vaikuttamista toisen vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Vieraannuttaminen alkaa tyypillisimmin eron jälkeen. Vieraannuttaminen voi myös koskea muuta sukua tai uutta kumppania. Vieraannuttamisen seurauksena on, ettei lapsi tai nuoria halua olla toisen vanhemman kanssa tekemisissä, vaikka välit lapseen on aikaisemmin olleet hyvät.

LÄHISUHDEVÄKIVALTA

Lähisuhdeväkivalta voi olla henkistä-, fyysistä-, taloudellista- tai seksuaalista väkivaltaa. Väkivalta ei aina ole fyysistä, joten merkkejä väkivallasta voi olla vaikea huomata. Esimerkiksi henkinen väkivalta voi olla toisen alistamista, erilaista nimittelyä, haukkumista tai kaltoinkohtelua. Henkinen väkivalta saattaa esiintyä myös esimerkiksi nolaamalla julkisella paikalla. Usein henkinen väkivalta alkaa usein pikkuhiljaa ja siksi vaikeasti tunnistettavissa.

Tunnusmerkit:

- Erilaiset fyysiset väkivallan teot esim lyömistä, tönimistä, kuristamista, potkimista.

MISTÄ APUA? -laatikko

- Akuutissa tilanteessa 112
- Nollalinja puh nro 080 005 005
- Nollalinjan chat arkisin klo 9–15
- Ensi ja turvakoti apua väkivaltaan toimiston puhelinnumero

VAIKUTUKSET LAPSEEN -laatikko

- Turvattomuuden tunne lapsella
- Turvaton kasvu- ja elinympäristö
- Väkivallan kohdentuminen toiseen perheenjäseneseen on yhtä vahingollista lapselle kuin kohdentuminen suoraan lapseen.
- Lapsi saattaa altistua psykosomaattisille sekä psyykkisille sairauksille kuten esimerkiksi masennukseen.

VAINO

Vaino on tarkoituksellista ja toistuvaa ei-toivottua häirintää, joka aiheuttaa ahdistusta ja pelkoa.

Tunnusmerkit:

- Erilaiset väkivallan teot
- Eri tavoin uhkailu, pelottelut tai kontrollointi, joka voi myös kohdistua muuhun lähipiiriin.
- Toistuvat aiheettomat rikos- tai lastensuojeluilmoitukset
-

MISTÄ APUA? -laatikko

- 112
- Rikosuhripäivystys:
 - Puh nro 116 006, ma-pe klo 9–20, ruotsinkielinen linja ma-pe klo 12–14
 - Chat, aukiolo ma-pe klo 9–15 ja lisäksi ma klo 17–19
 - Viola ry
 - Puh nro 015 365 330, ma-pe klo 10–12
 - Sähköposti: yhteydenotot@violary.fi

-Sähköinen ajanvaraus tapaamiseen löytyy Viola ry nettisivuilta

- Vantaan turvakoti ry

VAIKUTUKSET LAPSEEN -laatikko

- Lapsen elämässä vaino voi ilmentyä psykososiaalisena tai fyysisenä väkivaltana.
- Negatiiviset tunteet lapsella, kuten esimerkiksi häpeä, inho, pelko, viha, suru.
- Lapset voivat joutua elämään jatkuvasti varuillaan.
- Sosiaalinen haavoittuvuus ilmenee lapsilla sosiaalisten suhteiden kaventumisena sekä elinpiirin pienentymisenä, esimerkiksi harrastusten lopetuksena.

VIERAANNUTTAMINEN

Mitä se on?

Vieraannuttaminen voi olla vanhemman vaikuttamista toisen vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Vieraannuttaminen alkaa tyypillisimmin eron jälkeen. Vieraannuttaminen voi myös koskea muuta sukua tai uutta kumppania.

Tunnusmerkit:

- Negatiiviset puheet lapselle toisesta vanhemmasta
- Lapsi valitsee toisen vanhemman puolen

MISTÄ APUA? -laatikko

- Hyvinvointialueilla toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset.
- Ensi- ja turvakotienliiton chatista saat apua ja neuvoja tilanteeseen.
- Vantaan turvakoti ry

Vaikutukset lapseen -laatikko

Lapsen hämmennys (vanhempi kertoo asioita mistä lapsi ajattelee toisin)

- Lapsen manipulointi eri keinoin
- Estämällä lapsen ja vanhemman yhteydenpito
- Erilaiset psyykkiset ja fyysiset vaikutukset
- Turvallisen kehittymisen vaarantuminen

PAKOTTAVA KONTROLLI

Pakottavassa kontrollissa toisella on pyrkimyksenä vaikuttaa kumppanin käytökseen ja olemiseen. Pakottava kontrolli on usein näkymätöntä ja siksi vaikea tunnistaa.

Tunnusmerkit:

- Kumppanin manipulointi
- Erilainen uhkailu/pelottelu
- Pikkumaiset määräykset (esimerkiksi vaatetukseen vaikuttaminen)
- Läheisistä eristäminen

MISTÄ APUA? -laatikko

- Naistenlinjan valtakunnallinen tukipuhelin ma-pe 16-20, puh nro 0800 02400
- Naistenlinjan chat palvelu, jonka löytää Naistenlinjan verkkosivuilta

VAIKUTUKSET LAPSEEN -laatikko

- Väkivallan todistaminen
- Negatiivinen vaikutus lapsen ja vanhemman suhteeseen/väleihin
- Uhkailu estää lapsen normaalia fyysistä ja psyykkistä elämää
-

MILLAINEN ON TASAVERTAINEN PARISUHDE?

Molemminpuolinen luottamus

Tasavertaisessa parisuhteessa kummankaan osapuolen ei tulisi tehdä töitä tai joutua todistelemaan mitään toisen luottamuksen eteen. Tasavertaisessa parisuhteessa luottamusta ei pitäisi tarvita ”ansaita” mitenkään vaan sen tulisi olla automaattista. Parisuhteen kummankin osapuolen tulisi voida tehdä asioita ilman toista kumppania sekä viettää aikaa muiden ihmisten kuten ystävien kanssa.

Rehellisyys

Tasavertaisessa parisuhteessa tulee voida olla avoin ja rehellinen kumppania kohtaan. Kummankin toiveista ja arvoista tulee voida keskustella avoimesti ilman pelkoa, että kumppani tuomitsisi. Myös vaikeat asiat tulee voida ottaa avoimesti puheeksi ilman pelkoa toisen tuomitsemisesta tai pelosta tulla mitätöidyksi.

Toisen kunnioitus

Tasavertaisessa parisuhteessa kunnioitava kumppani arvostaa toisen mielipiteitä, uskomuksia ja sitä, millainen toinen kumppani on omana itsenään. Parisuhteessa, jossa kunnioitetaan kumppania, ei tarvitse pelätä jos esimerkiksi kieltäytyy jostain kumppanin pyynnöstä.

Tasa-arvo

Tasa-arvoisessa suhteessa kummankin mielipide on yhtä tärkeässä asemassa, kumpikin kokee tulleensa kuulluksi ja kumpikin voi olla eri mieltä asioista ilman pelkoa. Tasa-arvoisuus tarkoittaa suhteessa myös toisen kunnioittamista ja kompromissien tekemistä kunnioittaen kummankin rajoja. Päätöksen teko tapahtuu myös yhdessä.

Lojaalius

Tasavertaisessa parisuhteessa kumpikin voi luottaa toiseen, eikä lojaaliutta tulisi tarvita todistaa erikseen. On muistettava, että jokainen tekee virheitä, eikä niin sanotusti ole täydellinen, mutta toistuvasti luottamuksen pettäminen ei ole osa hyvää parisuhdetta.

LIITE 3. Toteutunut opas

VANTAAN
TURVAKOTI RY

SISÄLLYSLUETTELO

Vaativa ero ja lähisuhdeväkivalta
Eron aikana lapsi tarvitsee sinua
Pakottava kontrolli ja tasavertainen parisuhde
Vieraannuttaminen
Vaino
Apua sinulle, joka olet kohdannut vaativan erotilanteen
Mitä voin tehdä, jos lähisuhdeväkivalta jatkuu eron jälkeen?

MUISTILISTA EROAVALLE VANHEMMALLE

- Eroavan vanhemman elämä on lapsen lapsuus
- Lapsi ei valinnut vanhempien eroa, joten eron vaikutukset lapsen arkeen tulee minimoida.
- Lapsella on oikeus rauhalliseen ja turvalliseen arkeen eron jälkeen, jossa muutokset ovat mahdollisimman vähäisiä.
- Erossa elävä aikuinen: muista käsitellä katkeruutesi ja viha muualla kuin lapsesi elämässä.
- Lapsen ei kuulu altistua pelottelulle, uhkailulle, eristämiselle, pahan puhumiselle lapselle läheisistä ihmisistä.
- Lapsi rakastaa molempia vanhempiaan eron jälkeen, joten mustasukkaisuus lapsen huomiosta on tarpeetonta. Ole sen rakkauden arvoinen. Lapsi testaa vanhempiaan eron jälkeen, esimerkiksi puhumalla tai kehumalla sinun entistä puolisoasi. Luota kykyysi olla vanhempi. Tarvittaessa keskustele ammattilaisen kanssa eron jälkeisestä vanhemmuudesta.

VAATIVA ERO

Vaativa ero on kestoaltaan pitkä ja hankala. Vaativaan eroon liittyy lapsi tai lapsia, jotka ovat sijaiskärsijän osassa. Lapsi on eron sosiaalinen ja psykologinen osatekijä.

Vaativaan erotilanteeseen liittyy usein erilaisia pitkittyneitä viranomaisprosesseja, kuten lastensuojelun asiakkuus, perheneuvolan asiakkuus, lasten- ja nuortenpsykiatrian palvelut, oikeuspsykologiset palvelut ja rikostutkinta.

Vaativan eron piirteitä ovat vanhempien väliset konfliktit, yhteistyövaikeudet, vanhempien ja lasten psyykinen oireilu, lasten vieraannuttaminen, henkinen väkivalta, sekä muu väkivalta, päihteidenkäyttö ja muut riippuvuudet.

Eron jälkeen tapahtuva vaino ja vieraannuttaminen ovat vaativaan eroon liittyviä väkivallan muotoja.

Lapsi ei elä ulkopuolisena eron aiheuttamista tunteista. Muista, että lapsi tarvitsee molempien vanhempien huolenpitoa eron aikana sekä silloin, kun uusi elämä eron jälkeen rakentuu.

LÄHISUHDEVÄKIVALTA

- Tekijä ja uhri ovat olleet läheisessä suhteessa.
- Ei välttämättä jätä näkyviä jälkiä

Lähisuhdeväkivalta voi olla henkistä-, fyysistä-, taloudellista-, seksuaalista-, tai digitaalista väkivaltaa. Väkivalta ei aina ole fyysistä. Väkivallan merkkejä voi olla vaikea huomata.

Henkinen väkivalta voi olla toisen alistamista, erilaista nimittelyä, haukkumista tai kaltoinkohtelua. Usein henkinen väkivalta alkaa pikkuhiljaa ja siksi on vaikeasti tunnistettavissa.

Taloudellinen väkivalta on kontrolloimisen muoto, joka pitkittää suhteesta irtaantumista. Taloudellisen väkivalta voi olla rahan liittyvää kontrollointia tai hyväksikäyttöä, kuten painostaminen velan ottamiseen. Taloudellinen väkivalta voi olla myös lasten elatusmaksujen maksamatta jättämistä, jolloin sillä on vaikutuksia myös lapseen.

Digitaalinen väkivalta tarkoittaa toisen kontrollointia, häirintää, tarkkailua seuraamista tai rajoittamista teknologian välityksellä.

Vaikka lapsi ei olisi suoranaisesti väkivallan uhri, niin vanhempien välisessä väkivallassa lapsi altistuu väkivallalle.

ERON VAIKUTUKSET LAPSEEN

- Samalla tavalla kuin aikuinen, eroon liittyy lapsellakin monenkirjavat tunteet
 - Eroprosessi ei ole suoraviivainen, vaan tunne kuohut ja suvanto vaiheet vaihtelevat pitkään eron jälkeen.
- Eroon liittyy runsaasti muutoksia.
 - Lapsi pelkää muutosten vaikutuksia arkeen. Epätietoisuus muutoksista aiheuttaa lapsille epävarmuutta.
 - Muista pitää lapsi ajan tasalla eron vaiheista, siten kuin se on ikätasonmukaisesti mahdollista.
 - Keskustele tarvittaessa ammattilaisen kanssa.
- Lapsen tunteet aikuisen tunteiden edelle.
 - Kysy lapselta eron eri hetkissä mitä hänelle kuuluu.
 - Kerro lapselle mahdollisimman selkeästi miten ero vaikuttaa lapsen arkeen.
 - Kysy lapseltasi, mitä hän toivoo eron jälkeen.
 - Pohdi lapsesi kanssa mitä ovat ne asiat, joita te teette jatkossakin yhdessä.
 - Älä loukkaannu, vaikka osan asioista hän tekee toisen vanhemman kanssa.
 - Arvosta sitä, että lapsen elämässä on enemmän kuin yksi turvallinen aikuinen.
 - Ota vastaan lapsen tunnekuohut.
 - Muista huomata myös pienet hyvät hetket.

LAPSI TARVITSEE SINUA

- Lapsi kokee turvattomuutta eron aikana.
- Lapsi pelkää vanhempien menettämistä.
- Eron yllätykset aiheuttavat pelkoa ja hämmennystä.
- Eroon liittyvä väkivalta aiheuttaa haittavaikutuksia myös lapselle
- Epävarmuus tulevasta on kuormittava tekijä lapsen elämässä.

PAKOTTAVA KONTROLLI

- Pyrkimys vaikuttaa kumppanin käytökseen ja olemiseen.
- Usein näkymätöntä ja siksi vaikea tunnistaa.
- Pakottavan kontrollin jäljet lapsiin voivat olla haastavissa eroissa ja eron jälkeisessä vainossa syvät.
- Lapsiin kohdistuvat epäsuorat vaikutukset vanhemman kautta voivat olla uhkailua, jolloin psyykkinen ja fyysinen hyvinvointi on vaarannettuna.

Eron liittyy menneen parisuhteen pohtiminen. Parisuhteessa on ollut niin hyviä, kuin huonoja hetkiä. Jos tunnistaa parisuhteessaan olleen väkivallan merkkejä, niin on hyvä hakea apua tueksi eroprosessiin.

PAKOTTAVA KONTROLLI ON

- Kumppanin manipulointia
- Erilainen uhkailua/pelottelua
- Määräyksiä (esimerkiksi vaatetukseen vaikuttaminen)
- Läheisistä eristämistä
- Väkivallan todistamista
- Sillä on negatiivinen vaikutus lapsen ja vanhemman suhteeseen/väleihin
- Uhkailu estää normaalia fyysistä ja psyykkistä elämää kontrollin vaikutuksen alla elävällä aikuisella ja lapsella.

VIERAANNUTTAMINEN

Mitä se on?

Vieraannuttaminen voi olla vanhemman vaikuttamista toisen vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen.

Vieraannuttaminen alkaa tyypillisimmin eron jälkeen.

Vieraannuttaminen voi myös koskea muuta sukua tai uutta kumppania.

VIERAANNUTTAMISEN TUNNUSMERKIT

- Negatiiviset puheet lapselle toisesta vanhemmasta
- Lapsi valitsee toisen vanhemman puolen, tai yrittää olla lojaali molempia kohtaan
- Aiheettoman pelon tunteen herääminen lapsella
- Haitanteko voi kohdistua myös toisen vanhemman muuhun sukuun mm. väheksymällä heitä ja pyrkimykseen eristää lapsi heistä
- Vaikuttaminen lähipiirin käsityksiin esim. yhteydenottojen tai sosiaalisen median välityksellä

APUA VIERAANNUTTAMISEEN

- Vantaan turvakoti ry, lähisuhdeväkivaltatyön avopalvelut
 - puh 040 773 1063 (ma-pe klo 9-15)
 - Nettiajanvaraus tapaamisille:
<https://omavaraus.fi/en29mk94a>
- Nettiturvakoti
- Apuaeroon.fi
- Apua Eroon- Chatista saat apua ja neuvoja tilanteeseen.
- Viola ry
- Hyvinvointialueilla toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset.

VIERAANNUTTAMISEN VAIKUTUKSET LAPSEEN

- Lapsen manipulointi eri keinoin on haitallista lapsen kasvu- ja kehitykselle.
- Yhteydenpidon estäminen vaikuttaa lapsen käsitykseen vanhemmistaan.
- Hämmennys ja ihmetys aiheuttavat lapselle tarpeetonta stressiä.
- Yllätyksellinen ja turvaton kasvuympäristö häiritsee lapsen kasvurauhaa.
- Lapsen hämmennys vanhemman kertoessa toisesta vanhemmasta asioita, mistä lapsi ajattelee toisin.

VAINO RL 7 a§ (13.12.2013/879)

“Vainoamiseen syyllistyy se, joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta.”

- Vainoaminen on sellaista toistuvaa vahingoittavaa tai tahallista toimintaa, joka aiheuttaa sen kohteessa pelkoa tai ahdistusta

VAINON TUNNUSMERKIT

- Vaino voi kestää vuosia. Tyypillistä on aaltoilu. Vainoajan toiminnassa on hiljaisia ja aktiivisia kausia.
- Vainoaja ei kunnioita rajoja. Yhteydenpito jatkuu ylenpalttisesti, vaikka kokija olisi pyytänyt sen lopettamista.
- Toisen vanhemman mustamaalaaminen lapselle. Tietojen urkkimista, tapaamisten laiminlyöntiä koston, lapsen tukipalveluiden, passin tai lomamatkojen evääminen
- vainoaja jatkaa piinaamista olemassa olevia kanavia pitkin (esim. vainotun mustamaalaaminen Wilmassa tai somessa, lastensuojeluilmoitukset, taloudellisen haitan aiheuttaminen, jatkuvat valitukset esim. oikeuspäätöksistä)
- - ns. harmaan vyöhykkeen vainoa, jota on vaikea näyttää toteen rikokseksi, mutta taustalla haitan tekeminen vainotulle

APUA VAINON KOKIJALLE

- Vantaan turvakoti ry, lähisuhdeväkivaltatyön avopalvelut
 - puh 040 773 1063 (ma-pe klo 9-15)
 - Nettiajanvaraus tapaamisille: <https://omavaraus.fi/ena29mk94a>
- Nettiturvakoti
- Apuaeroon.fi
- Nollalinja
- Apua Eroon- Chatista saat apua ja neuvoja tilanteeseen.
- Viola ry
- Hyvinvointialueilla toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset.
 - Löydät alueesi sosiaali- ja kriisipäivystyksen yhteystiedot internetistä.
 - Marak-työryhmä tekee toimintasuunnitelman vaativissa tilanteissa.
- RIKU tarjoaa tukea rikosprosesseihin.
- Akuuteissa tilanteissa turvaa tarjoavat Turvakodit.

VAINON VAIKUTUKSET LAPSEEN

- Pyrittävä rinnakkaisvanhemmuuteen, jossa lapsilla olisi kaksi turvallista kotia
- Yksityiskohtaisen tarkat sopimukset/määräykset lasten huoltoon ja tapaamisiin liittyvissä asioissa
- Lapsi on varuillaan ja pelokkaan oloinen
- Muutoksia sosiaalisissa suhteissa ja elinpiiri on kaventunut.
- Lapsi voi oireilla koulussa
- Lapsen käsitykset vanhemmista eroavat tai muuttuvat nopeasti. Lapsen puheessa on ikätasoon nähden epätyypillisiä ajatuksia toisesta vanhemmasta..
- Lapsi kieltäytyy tapaamasta toista vanhempaa ilman ilmiselvää syytä.

MITÄ VOIN ITSE TEHDÄ, JOS LÄHISUHDEVÄKIVALTA JATKUU ERON JÄLKEEN?

- Hae apua. Vaativassa erotilanteessa ei tarvitse jaksaa yksin.
- Huolehdi omista voimavaroistasi.
- Eroprosessi on raskas, mutta sinulla on oikeus asettaa rajoja. Esimerkiksi entistä puolisoa ei tarvitse päästää uuteen omaan kotiin.
- Sinulla on oikeus jatkaa ja rakentaa omanlaista elämää eron jälkeen.
- Yhteiseen vanhemmuuteen kuuluu yhteydenpito lasten asioissa. Pohdi, mikä on sinun tilanteessasi turvallinen tapa pitää yhteyttä toiseen vanhempaan.

TURVASUUNNITELMANI

- Olenko turvallisessa paikassa? Onko tilanne uhkaava?
- Pystynkö lähtemään pois?
- Turvakotiin voi mennä, jos kokee pelkoa tai väkivallan uhkaa. Lähimmän turvakodin puhelinnumeron löydät osoitteesta nettiturvakoti.fi
- Kuka on sellainen henkilö, jolle voit tarvittaessa soittaa? Keneltä voit pyytää apua tai tukea? Kerro läheisille tilanteestasi. Lähisuhdeväkivaltatyön avopalveluista saat myös tukea.
- Kirjaa ylös teot ja tapahtumat. Säilytä todistusaineistona viestit, sähköpostit, kohtaamiset, toteutumattomat tilanteet sekä häirintä, joka herättää ahdistavia tuntemuksia.
- Huomioi lapsen turvallisuus ja soita tarvittaessa paikalliseen sosiaali- ja kriisipäivystykseen.

MITÄ VOIN ITSE TEHDÄ, JOS HUOMAAN KÄYTTÄVÄNI VÄKIVALTAAN ERON JÄLKEEN?

- Eron jälkeen voi kokea olevansa loukattu.
- Ero voi olla yllättävä ja eksän kertomat syyt voivat tuntua vierailta.
- Sekä sinulle, että lapsille on vähemmän raskasta, kun luopuu menneestä ja suuntaa kohti tulevaa.
- Riidat ja väkivalta vahingoittavat myös niiden näkijöitä, eli lapsia.
- On hyvä pyrkiä kompromissiin, joka on lapsen edun kannalta paras, vaikka se ei olisikaan vanhemman mukavuusalueella.

TOISIN TOIMIMISEN SUUNNITELMANI ON

- Jos koet itsehillinnän hankalana tai sinun on hankala jäsentää rooliasi eron jälkeisessä arjessa, älä jää yksin, vaan hae apua.
- Minkälaiset asiat auttavat sinua kuormittavissa tilanteissa, jotta et toimisi haitallisilla tavoilla itseäsi, lapsiasi tai entistä kumppania kohtaan?
- Kunnioita entisen puolison toiveita lapsen asioihin liittyvän viestinnän suhteen.
- Älä käytä lasta väkivallan välineenä: älä hauku entistä puolisoasi tai tiedustele eksän asioita lapsen välityksellä.
- Pyydä tarvittaessa apua viranomaisilta huoltajuustilanteissa tai mielenterveyspalveluista kriisin oireisiin: ahdistukseen, masennukseen, unettomuuteen tai liialliseen päihteiden käyttöön.
- Ole turvallinen, riittävän hyvä vanhempi lapsellesi kipeistä tunteista huolimatta.
- Lapsesi kokee myös eron kriisinä ja tarvitsee sinua tilanteen vakauttajana, ei tilanteen riitauttajana. Mitä mukavia asioita teet yhdessä lapsen kanssa?

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen* yleiset periaatteet koskevat myös erotilanteita

1. Kaikki lapset ovat yhdenvertaisia.
2. Lapsella on oikeus hyvään elämään ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.
3. Aikuisten pitää ottaa selvää, mitä lapsi asioista ajattelee, ja antaa hänelle mahdollisuus vaikuttaa omaan arkeensa.
4. Lapsen etu on asetettava ensisijaiseksi, kun päätetään lasten asioista.

TURVAKOTI

24/7

p. 040 4555 543

AVOPALVELUT

PÄIVYSTYSPUHELIN ARKISIN klo 9-15 p. 040 773 1063

SÄHKÖINEN AJANVARAUS: vantaanturvakoti.fi

SÄHKÖPOSTIYHTEYDENOTOT: avopalvelut@vantaanturvakoti.fi

vantaanturvakoti.fi

